

НОВА ИСКРА

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ

Власник и уредник

Р. Ј. Одавић

— ГОДИНА ПРВА —

1899.

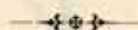
02 JUL 2003

Илић

САРАДНИЦИ

1. Адамовић, Јован.	30. Лилер, проф. Хенрих.	58. Поповић, Драгослав.
2. Аранђеловић, Драгољуб.	31. Луковићка, Љубица.	59. Поповић, Ђорђе.
3. Валтровић, проф. Михајило.	32. Луковић, Стеван М.	60. Поповић, Миленко.
4. Веснић, Др. Миленко.	33. Љотић, проф. Павле.	61. Протић, Душан.
5. Винавер, Рука.	34. Мијалковић, Сава Д.	62. Радивојевић, Т.
6. † Војислав.	35. Миленковић, Таса Ј.	63. Радоњић, Др. Јован.
7. Вукићевић, проф. Миленко.	36. Милетић, Срећко.	64. Рајић, Велимир.
8. Вулић, Др. Никола.	37. Митровић, Милорад Ј.	65. Раушар, Ј. Зд.
9. Гроз, Милан.	38. Михајиловић, проф. Јеленко.	66. Рибићкар, Владислав.
10. Димитријевић, Д. Ј.	39. Михајиловић, Паја К.	67. Симић, Љубомир Н.
11. Димитријевић, Јелена.	40. Михел, Густав.	68. Скерлић, Јован.
12. Димитријевић, Лазар.	41. Несторовић, Никола.	69. Сокољанин, Глигорић Ди-
13. Домановић, Радоје М.	42. Николајевић, Божа С.	митрије.
14. Ђорђевић, проф. Тих. Р.	43. Новаковић, Стојан.	70. Спасићка, Јела.
15. Змај, Др. Јован Јовановић.	44. Одавић, Р. Ј.	71. Сретеновић, Михајило.
16. Иванић, проф. Момчило.	45. Одавић, Петар Ј.	72. Станимировић, Владимир.
17. Ивезић, Герасим.	46. Омчикус, Дамјан Ђ.	73. Станојевић, проф. А.
18. Илић, Војислав Ј.	47. Павловић, Жив. Д.	74. Станојевић, Др. Драгиша.
19. Илић, Петар М.	48. Павловић, проф. Милорад.	75. Стојановић, проф. К.
20. Јаковљевић, Цветко.	49. Пашић, проф. Сreten.	76. Стратимировић, Ђорђе.
21. Јанковић, Д. И.	50. Перушек, проф. Рајко.	77. Тасић, Р. М.
22. Јовановић, Др. Слободан.	51. Петковић, Влад. Р.	78. Томић, проф. Сима Н.
23. Југовић, Владоје С.	52. Петровић, Милорад.	79. Тодоровић, проф. Степа.
24. Кнежевић, Лазар.	53. Петровић, Никола С.	80. Ђирковић, Милош.
25. Кретић, Михаило.	54. Петровић, проф. Ранко.	81. Цветић, Милош.
26. Куртовић, Милосав.	55. Петровић, Урош.	82. Ценић, Боривоје Л.
27. Лагарић, Павле.	56. Поповић, проф. Боривоје.	83. Черовић, Божићар.
28. Лазаревић, † Др. Радмило.	57. Поповић, проф. Павле.	84. Шантић, Алекса.
29. Ленски, Милета Јакшић.		85. Шивић, проф. Милан.

САДРЖАЈ

ПЕСМЕ

а) Оригинале :

- † Војислав : **Ја не тражим** 20.
Димитријевић, Д. Ј. : **Смрзнуто птиче** (из посма Мозол колони), 30.
Илић, В. Ј. : **У јесен** 330.
Јаковљевић, Цветко : **Порука** 37; **Мир души** 147.
Јанковић, Д. : * * * 24; **Сусједи** 278.
Јела : **Из „Поменака“** 58.
Јелена : **Поскочица** 179; **Књиге из Стамбола од Севдије** 204., 226., 250.
Крстић, М. : **Сунцу на заходу** 27.
Ленски : **Замак крај мора** 358.
Милакович, С. Д. : **Ах знам** 7.
Митровић, Милорад М. : **Двоје драгих** (из Књиге о љубави), 4; **Ја и тица** 130.
* * * 250. **Шта ће бити на послетку?** 332. **Лена Ваида** 390.
Николајевић, Божа С. : **Зорин поздрав** 254.
Одавић, Р. Ј. : **Благо цвећу** 80, **Нова Голгота** 137, **Пушкину** 195.
Петковић, Влад. Р. : **Јесења елегја** 314.
Петровић, Милорад : **Њој 44, Змају, о прослави педесетогодишњег књижевног рада** 200, **Са границе са танане** 366.
Симић, Љубимир : **Док у миру тихом** 170, **Међу друговима** 182.
Сокољанин : **Младост је моја** 90, **Чекане** 117, **Вече на селу** 164, **Дне чаше** 221, **И ми идемо** 300, **Мрак се хвата** 304, **У вече** 336.
Станимировић, Владимир : **Поменака** 149.
Стратимировић, Борек : **Гусле моје, овамо-те мало** 308.
Ђирковић, Милош : **Друговима** 100, **Ти си** 286, **Елегја** 362.
Черовић, Вождар : **Сањање** 38.
Шантић, Алекса : **Под маслинама** 207.

б) Преведене :

- Бера : **26. маја 1828.** (А. С. Пушкин) 196.
Змај : **Дворска луда** (Е. Станс) 200; **Es war 'mal eine Rose** (von Mil. J. Mitrović), превод са српског на немачки, 331.
Милакович, Сава Д. : **Слика моје љубави** (Луци Кемпфер), 110; **Јесења песма** (Фридрих Салет), 221; **Ноћни шанат** (Теодор Шторм), 260.
Петровић, Милорад М. : * * * (М. Љермонтов), 264.
Поновић, Драгослав * * * (Н. А. Некрасов), 139.
Одавић, Р. Ј. : **Тамара** (М. Ј. Љермонтов), 11; * * * (А. А. Фет), 85; **Лотосов цвет** (Х. Хајне), 230; **Сиротиња** (В. Иго), 231; **Из песама Ане Ритер** (четир песме), 280; **Моја судбина** (Шах Апис), 293.
Ставољковић, Др. Драгиша : **Fatalità — Судбина**. Пјесме Аде Негри. Слободно превјеване српски 62, 76, 94, 114, 134, 152, 168, 187, 202, 223.
Цинић, Богивоје Л. : **Пастирева фрула** (по Петерију), 66.

ПРИПОВЕТКЕ

а) Оригинале

- Домановић, Радоје М. : **А хлеба?! Слика из живота**, 5.

- Павловић, Милорад Т. : **Два родитеља**. Слика из београдског живота, 20.
Димитријевић, Лазар : **Сирмах кос** (Rausage intime), 37.
Милакович, Таса Ј. : **Из даљине** (из „Тасина дневника“), 37.
Димитријевић, Лазар : **Spondeo** Слика из универзитетског живота, 77, 97.
Hugin : **Шта ти се највише допада?** 93.
Сретенковић, Михаило : **Чича Танасије**. Сличица из прошлости, 109.
Домановић, Радоје М. : **Певачен Ускре**, 126.
Ђирковић, Милош П. : **Ускре господина мајора**. Ускршња цртица, 131.
Омчичус Дамјан Ђ. : **Лазар полицај**. Приповетка, 145, 162, 180.
Ђирковић, Милош П. : **У затишју**. Приповетка, 197, 214, 245, 278, 293.
Димитријевић, Лазар : **Међу трњем**. Rausage intime, 200.
Сретенковић, Михаило : **Побратимов лек**. Сличица из прошлости, 222.
Павловић, Жик. Д. : **Прво пожртвовање**. Слика из живота, 300.
Југовић, Радоје С. : **Живот** (из књиге „Дрхтају душе“), 331.
Sappio Zappi : **Из воду**, 333.
Југовић, Радоје С. : **У очу задушница**, 357.
Р. М. Тасић : **Простота и просвећеност**, 389.

б) Преведене :

- Сзенкљевич, Хенрик : **Анђео**. Сличица са села. Превео Лазар Р. Кнежевић, 7.
Јермолина, М. : **Последња илузија**. Превод с руског, 44.
Шимањски, Адам : **Столар Конаљски**. Превео Лазар Р. Кнежевић, 58, 86.
Marghet, Tenig : **Љубичице**. Превела Etincelle, 96.
Хеденстјерн, А. : **Теткино огледало**. Превео Д. Аранђеловић, 115.
Сзенкљевич, Хенрик : **У жупноме призорју**. Новела. Превео Лазар Р. Кнежевић, 149, 165, 182, 202, 223, 254, 280.
Чехов, Антон : **Орден**. Превео Ј. Адамовић, 230.
Толстој, гроф Лав Н. : **Алберт**. Приповетка. Превео С. 234, 265, 289, 311.
France, Anatole : **Луцифер**. Превео Вел, 279.
Прус, Болеслав : **Препник**. Превела Ружа Винавер, 304.
Алфонз Доде : **Федора**. Приповетка. Превео У. Петровић, 336, 367, 396.
Ј. Е. Roritzky : **Лешина**. Превео Г. П. Ив, 342.
Ги де Мопасан : **Старудије**. Прев. А. 345.
Ги де Мопасан : **Растанак**. Прев. А. 361.
А. Хеденстјерн : **Докторин Вожић**. Превео — а. 391.

РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ

- Стојан Новаковић. Биографија. Нанисао проф. Момч. Иванић, 1, 17, 33, 53.
Далматинском обалом, (Пуљ — Задар — Салет — Дубровник — Котор). Путничке црте П. Жусе-а. Превео проф. Алекса Станојевић, 24, 46.
Владимир Карић, српски географ. Нанисао Т. Радивојевић, 27.

- Митрополит Дионисије. Нанисао Трибалић, 47.
На Хамлетовом гробу. Из путничких белешака Др. Милена Веснића, 64, 81.
Српски комади у К. С. Народном Позоришту. Нанисао проф. Павле Поповић, 67, 88, 102, 119, 139, 157, 171, 187, 236.
Руђер Јосиф Бошковић (1711—1787). Нанисао проф. К. Стојановић, 73.
Из Лужичке Србије. Нанисао Н. Несторовић, 100, 117, 137.
Болеслав Прус, пољски књижевник. Нанисао г-ђа Ружа Винавер, 111, 135.
† Светолик П. Ранковић. Нанисао проф. Др. Милан Шеваћ, 118.
Мајушни светови. Астрономска екица с једне стране по пределима небесних светова. Нанисао проф. Јеленко Михајловић, 154, 169, 204.
Илија Вукићевић (1866 + 1899). Нанисао — ш — 158.
Насеље Београђана од 1521. у Цариграду и њихова црква Успенија Св. Богородице, од Ст. Новаковића, 178.
Живот А. С. Пушкина, 195.
Тургењев о Пушкину, 195.
Развитак Одисеје. Расправа Др. Николе Вукића, 226, 260, 286, 314.
Змајева прослава. Нанисао — ш — 238.
Једна статистика из средње Македоније. Нанисао Ш — ш — 250.
Павле Јовановић. Уметничка студија. Нанисао П. Лагарић, 268.
Уми живот инсеката. Нанисао Др. Радмило Лазаревић, 284.
Свет пропада!... Астрономска козерија, од проф. Јеленка Михајловића, 298.
Цикаде у старо-грчкој митологији и поезији. Нанисао Др. Радмило Лазаревић, 308.
Јосиф Подградеки, професор и књижевник. Нанисао проф. Момчило Иванић, 316.
Архимандрит Нићифор Дучић, српски књижевник, 326.
Јесен, слика из природе. Нанисао Др. Радмило Лазаревић, 331.
Цртице и анегдоте из живота знаменитих људи у српског народа. Скупно проф. Тих. Р. Борђевић, 341.
Од чега је људско тело? Израдио Р-о, 343.
Бугарско народно позориште (народна драматическа трупа „Суза и Смех“). Нанисао М. Цветић, 346, 374.
Како су Срби устали против Турака 1804. године? Нанисао проф. М. В. 358.
О литературама из доба опадања, од Релеа Думика. Превео С. Н. Т. 363.
Врхунац телесне снаге на измаку XIX. века. Нанисао С. Пашћ, 371, 399.
Неколике мисли о Тургењеву. Нанисао П. Ј. Одавић, 393.

НАША ПИСМА

- Из Штутгарта : (децембра 1898). Од Јована Адамовића, 12.
Из Шпехата : (5. јануара 1899). Од Ј. Зд. Раушара, 28.
Из Штутгарта : (јануара 1899). Од Ј. Адамовића, 49.

Из Беча: (јануара 1899). Од Герасима П. Ивезића. 68, 103.
Из Штутгарта: (марта 1899). Од Ј. Адамовића. 121.
Из Беча: (априла 1899). Од Гер. П. Ивезића. 141.
Из Љубљане: (22 марта 1899). од профес. Рајка Перушека. 159.
Из Прага: (августа 1899). Од Ј. З. Раушара. 290.

УЗ НАШЕ СЛИКЕ

Стр.: 12, 29, 50, 69, 90, 104, 122, 142, 160, 173, 189, 208, 239, 271, 290, 318, 350, 380, 402.

ХРОНИКА

Засебни чланци:

Покази Народном Музеју. — В. 142.
 Тековине Народног Музеја прошле 1898. године. — В — 173.
 † Емило Кастелар. Од Ј. Адамовића. 189.
 † Едуард Палери. Од У. Петровића. 209.
 Кроз друштво. Од П. 240.
 Десетогодишњица »Витеза«. Од Н. А. К. 352.

Наука

Нов Теслин проналазак: чинићење коже електрицитетом. 13.
 Међународни језик. 50.
 Човек у дилувијалном доба. Од Гер. П. Ивезића. 70.
 Општа гл. 90.
 Рад Српске Краљ. Академије у 1898. години. 105.
 Професор Хајман Штајтал. 143.
 Насељеност слива реке Мааве. Од Т. Радивојевића. 174.
 О светској изложби у Паризу. 190.
 Насељеност слива Поречке Реке. Од Т. Љ. Радивојевића. 191.
 Насељеност слива реке Пека. Од Т. Љ. Радивојевића. 210.
 Руско гвожђе. 271.
 Појачавање телесне тежине без хране и пића. — Радм. — 291.
 Утицај бојадисане светлости на развијање ларва девице свилара. — Радм. — 291.
 Насељеност слива реке Леенице. Од Т. Љ. Радивојевића. 319.
 Јужно-афричке бурске републике. С. М. 353.
 О утрешку снаге на бициклу. — Радм. — 354.
 Општи са снагом нисеката. — Радм. — 354.
 Другоглавици и краткоглавици. — Радм. — 354.
 Мозак и мозина. — Радм. — 354.
 Опсерваторије на висинама. С. М. 381.
 Шесто чуло. — П. М. И. — 383.
 Строј покретан бактеријама. П. М. И. 383.
 Резултати убризгавања против насјег бесни-ла. — Радм. — 383.

Књижевност

Хенрик Сјенкјевич. 13.
 Како се у почетку овога века мислило о науци и књижевности међу Србима? Момч. Нв. 51.
 Ада Негри. 70.
 Српска књижевна Задруга, Бор. П. 122.
 Франсиск Сарсој (* 1828 † 1899). Од Compentatoга. 175.
 Шеста годишња скупштина Српске Књижевне Задруге. 191.
 Модерна грчка литература (Константин Макрис). — А. — 272.
 Ана Ритер. 291.

К Р И Т И К А

Павле Аршинов: Српске земљорадничке задруге. Од П. М. И. 29.
 Secesija, studija o modernoj umjetnosti, od Ive Pilaga; Vladimir Jelovšek: Simfonije. Од Ј. Скеранића 31, 71, 91.
 Летописе Матице Српске, уређује Милан Савић. Од Др. Јована Радоњића 106, 123.
 Др. Ст. Окановић: Мисли о задаци и важности естетичког васпитања. Од Љотића 143.
 Janko Leskovar: Sjene ljubavi. Priповиест. Од Ст. М. Луковића 210.
 Источно питање у XVIII веку. Деоба Польске и Кајнарски уговор. Написао Алберт Сорел. Од Слободана Јовановића 241.
 А. G. Matoš: Iverje. Slike i sličice. Од К. 242.
 Нв. Павловић: У јато, голубе! Од Ј. 273.
 Борисав Станковић: Из старог јеванђеља. Приповетке. Од — т — 273.
 Драгомир Врзак: У комисији (св. I—V). Од Лаерта 320.
 Mach v. Richard: Beiträge zur Ethnographie der Balkanhalbinsel. Од III. — нд 354.
 Dr. Kleantes Nikolaides: Macedonien. Die Geschichtliche Entwicklung des Macedonischen Frage in Alterthum, in Mittelalter und in der neueren Zeit. Од Нвк. 354.
 Berücksichtigung der Individualität in der Massenerziehung. Inaugural-Dissertation von Đukan Rajčić. Јена 1898. Од Љотића, 383.
 Др. Ђ. Димовић: Писма из Швајцарске. Од Св. 383.
 Ото Дзвизлав илем. Пирх: Путовање по Србији у години 1829. Српски превод од Др. Драгише Мијушковића. — Од Ј. — 403.

Уметност

ПОЗОРИШТЕ И СЛИКАРСТВО:

Гордана, ускокова љуба. Глаума у 4. чина. Написао Лиза Костић. — т — 14.
 Народно позориште у 1898. год. — т — 30.
 Статистички поглед на рад хрватског народног позоришта у години 1898. 52.
 Сеоба Србаља, од Ђ. Јакшића. — т — 91.
 Стерија и Трифковић у Народном Позоришту. — т — 107.
 Најновија слика Паје Јовановића: Furor teutonius. Од С. Тодоровића, 143.
 Четири витеза, фантастична легенда у 5 чинова, од А. Вуржос и М. Масона. — т — 175.
 Шест вечери г-ђе Х. Шумовске у Народном Позоришту. — т — 191.
 Олуја, шала у 1. чину од Д. Врзак. — т — 211.
 Г. Божа Димитријевић у Скендербегу. — т — 211.
 Најновије слике Паје Јовановића. Од Павла Лагарића, 242.
 Позоришни годишњак за сезону 1898.—1899. — А. — 274.
 Новије талијанско сликарство. Од П. Лагарића, 291.
 Вестидници, комедија у 5 чинова од Е. Ожјера, — А — 291.
 Страх од радости, комедија у 1. чину од г-ђе Жирарден; На ден начин, шаљива игра у 3 чина од М. Савића; Обмана, драма у 3 чина, од А. Николића. — А — 321.
 Адалберт Матковски, берлински глумца, као гост; Гаврани, комедија у 4 чина, од Анри Века; Позоришна прослава. — А — 383.
 Три мускетара, написали А. Дима отац и Август Маке; Крив, драма од Рихарда Фоса. — А. — 403.

Музика:

Лоренцо Перози. — ва — 31.
 Прис, опера Пјетра Масканија. — ва — 31.

Леонарди, симфонија Пјетра Масканија. — ва — 31.
 Дона Дијана, комична опера Резничека. — ва — 31.
 Бетовенова музика за Гетеову трагедију »Егмонт«. — ва — 107.
 Птичар, оперета у 3 чина, од Хелда и Веста, музика од Карла Целера. — ва — 175.
 Концерат оркестра Народног Позоришта. — ва — 211.
 Станислав Бинички. — ва — 212.
 Смиљана, опера у 4 чина од Ф. С. Визхара. — ва — 335.

Разно

»Савез Добротворних Задруга Српкиња« 16.
 Српска Православна Женска Задруга Св. Мајка Ангелина 16.
 Св. Мохор 16.
 Slovanska knjižnica 16.
 Kveti 16.
 Нов хрватски часопис 16.
 Приповетке Рад. М. Домановића 16.
 Нови »краљ француских песника« 31.
 Гроб Јосифа Руђанина композитора хрватске народне химне 32.
 Нова слика Паје Јовановића 32.
 Срби чланови руског археол. друштва 32.
 О Црној Гори 32.
 Чешки »Соко« 52.
 »Шумадија« 52.
 Други словенски новинарски конгрес 52.
 О босанским мухамеданцима 52.
 Словеначка »Гласбена Матица« 52.
 Руски филозофи о Србима 72.
 † А. Рибичка 72.
 Нове слике 72.
 Српски научарски радови, на туђим језицима 72.
 Српске нар. песме на јафарском језику 92.
 Свесловенска Матица 92.
 Новости у чешкој књижевности. — Ј. З. Р. — 108.
 Српска Академска Задруга у Бечу 108.
 Нове српске музикације 108.
 Јавно предавање Ст. Новаковића 124.
 Дом за сиротну и напуштену децу у 1898. години 124.
 Хрватски Салон 1898. 124.
 Французи о Толстоју 144.
 Осни Лурије 144.
 Осамдесетогодишњица хрватског књижевника Ивана витеза Трског 176.
 Руска академија за литературу 176.
 Јавне читаонице и библиотеке 176.
 Пушкинова прослава у Тавријском двору 196.
 Пушкинска изложба у Царској Академији Наука у Петрограду 196.
 Змијеви »Булићи увеоци« 212.
 Нов лист 212.
 Још један српски научни рад у немачкој књижевности 212.
 Вођ кроз Далмацију 244.
 О српској флори 244.
 Питања за прикупљање музичких обичаја у Срба 244.
 Рад Матице Хрватске за 1898. годину 244.
 Десетогодишњица од смрти Александра Петровића — Петровија 275.
 Из Науке 275.
 Књиге VIII кола Српске Књижевне Задруге 275.
 † Буисен 275.
 »Заробљеница« 275.
 Толстој и америчка цензура 276.
 »Das litterarische Echo« о српским журналима 276.
 Први годишњи извештај српских основних и више девојачке школе у Сарајеву 276.

„Друштво за српско народно позориште“ у Новоме Саду 292.
Гетеова прослава 292.
Нова позоришна сезона у Загребу за 1899. — 1900. годину 292.
Немачке књиге 292.
Скупљене песме Лейскога 292.
Стогодишњица рођења др. Јована Хаушпа—Светића 323.
Својеник Ђорђу Рајковићу 323.
Франко Прешери 323.
Распис награда 323.
Два војничка дела о балканском полуострву 323.
Балканско полуострво 323.
Једно дело о регулацији Бердана 324.
Најновији рад Стојана Новаковића 355.
Georges Servières 356.
О словенској глаголици у Француза 356.
Велика француска енциклопедија 356.
Историја општа од Лависа и Рамбо-а 356.
О Далмацији 356.
„Дрхтају душе“ 356.
Нова књига Јосифа Холечека 356.
Edouard Sayous. — Н. С. П. — 386.
Један словенски лист из француском 386.
Француско издање Николандесове „Македоније“ 386.
La Grande Encyclopédie 386.
О цариградској патријаршији 386.
Први курдистански лист 386.
Српска приповетка на немачком 387.
Из науке 387.
„Деда учи, унука начевању“ 387.
Из чешке књижевности 387.
Матица Српска 387.
Матица Хрватска 388.
Свети Марко од Микел Ангела 403.
Прина Фадосова 403.
Народно Позориште 403.
Revue L'Art Dramatique. 403.

ПАМЕТАР:

Стр. 132.

ЧИТУЉА:

† Проф. Илија Вукићевић 108.
† Радоје Рогановић - Црногорац 176.
† Манојло Грбић 176.
† Барон Франо из Гетазди - Гондола, дубровачки начелник 244.
† Владимир М. Јовановић 276.
† Владимир Радовић 324.
† Каролина Свјетла 324.
† Милован Т. Јанковић 356.
† Др. Радмилко Лазаревић 404.

БИБЛИОГРАФИЈА:

Стр. 16, 32, 52, 72, 92, 108, 124, 144, 160, 176, 192, 212, 244, 276, 292, 324, 356, 388, 404.

СЛИКЕ

1. Стојан Новаковић, српски књижевник 1.
2. Утопљеница, сликао Ђ. Крстић 3.
3. Вече, сликао М. Мурат 5.
4. Гуслар, сликао Р. Вуковић 7.
5. Аморети, сликао У. Предић 9.
6. Самсонова младост, сликао Л. Бона 11.
7. Хеприк Сјенкјевич, пољски књижевник 14.
8. Владимир Карић, српски географ 17.
9. Вила у приморју, сликао А. Бекли 19.
10. Полазак Вукосавље у чету (из „Гордане“), сликала Б. Вуковићка 21.
11. Гордана ослобођена Вукосавом из тамнице (из „Гордане“) сликала Б. Вуковићка 23.
12. У Пулу 25.
13. На путу у Задар 26.
14. На Саветском тргу 26.
15. Црква Св. Спиридона у Задру, снимно Д. Владисављевић, архитекта 28.
16. Др. Лаза Костић, сликао М. Мурат 30.
17. Митрополит Дионисије 35.
18. Еп фасе, вајао С. Роксандић 37.
19. Из југоисточних крајева Краљевине Србије 41.
20. Слепац, сликао Бретењје 43.
21. Мотив из дубровачког Приморја, скица М. Мурата 45.
22. На Грушком пристаништу код Дубровника 47.
23. Херцеговка, сликао Е. Верне Леонт 48.

24. Константин Григоријевић Данил, српски сликар 53.
25. Архангел Гаврило, сликао Данил 55.
26. Чергарска кафана у Цариграду, сликао Ст. Тодоровић 57.
27. Из старог Београда: Дорћол, сликао Е. Брауман 59.
28. Из старог Београда: Пазарни дан, сликао Е. Брауман 61.
29. Својеник Адаму Мицијевићу у Варшави 63.
30. Пирничана или развалине дворца припца Јевђевића у Београду 65.
31. Ада Негри, талијански песник 71.
32. Руђер Јосиф Бошковић 73.
33. Вече 75.
34. Тузел на врху Скопје-Митровица 77.
35. Изабавна бура, сликао А. Штрајер 79.
36. Лов на пастрике 81.
37. Коњик 83.
38. У Гучетића врту, скица М. Мурата 87.
39. Др. Јаков Командер Тудина 93.
40. Демир-Каша 95.
41. Мала, сликао А. Вугеро 97.
42. Веседа возица, сликао Ј. Вјешин 99.
43. Луничка Српчиња, сликала Б. Вуковићка 109.
44. Део Дунавског Канала 101.
45. Теснац у Казану 101.
46. Адакале 103.
47. Светозар П. Ранковић, српски књижевник 109.
48. Из Стеријина репертоара (табл.), снимно М. Јовановић, дворски фотограф 111.
49. Болеслав Прус, пољски књижевник 112.
50. Повеста, сликао Ф. Проли 113.
51. Јединствена ројкиња, сликао Н. Зихел 116.
52. Мост преко Вардара код Скопља 118.
53. Св. Симеун Мироточни 120.
54. Свршено је! сликао Габријел Макс 125.
55. Јуда, сликао П. Клеменс 127.
56. Ускре, сликао П. Кислинг 129.
57. Поглед са Востора на улаз у Црно Море, сликао Ст. Тодоровић 131.
58. Поштомце на Христову гробу, сликао А. Вугеро 133.
59. На студени, сликао У. Предић 135.
60. Конаволе, сликао П. Голд 138.
61. Илија Вукићевић, срп. књижевник 145.
62. Козак певач, сликао Р. Врант 147.
63. „Цар Никола“ пароброд срп. бродар. друштва (фотогр. снимно Ч. Антонијевић 159.
64. Бура, Бранковић, артоа Л. Коен 151.
65. Водонад код Јајка 154.
66. Александријска игралица (фотогр. снимно П. Јовановић) 156.
67. Јов. Ст. Поповић, срп. књижевник 162.
68. Мода, изглед са Кади-Кеја, сликао Ст. Тодоровић 163.
69. У мају, сликао В. Менцлер 165.
70. Илија Станојевић, члан Кр. Срп. Нар. Позоришта (у неколиким улогама), фотогр. снимно Г. М. Јовановић, дворски фотограф 167.
71. Цариградски пазар 170.
72. Назор Буне у Херцеговини 172.
73. Бура Јанковић, српски песник 178.
74. и 75. Спољашњи изглед Цркве Св. Богородице у Цариграду 179.
76. Унутрашњи изглед цркве Св. Богородице у Цариграду 179.
77. Парке, сликао М. Туман 181.
78. Зграда Генер. Консулата Краљевине Србије у Скопљу 183.
79. Турска војна музика честита пред Српским Консулатом у Скопљу Крсто имо Ђ. В. Краља Александра I. 183.
80. Виће белаја! сликао Урош Предић 185.
81. А. С. Пушкин 194.
82. Мина Карадићева Вукојановић 197.
83. Сабор у Призрену пре Косовског боја, сликао Ст. Тодоровић 199.
84. Гроб Марка Краљевића, сликао Веља Милковић 201.
85. Стеван Дечански, сликао Урош Предић 203.
86. Псалтева воденица, сликао Ф. Зајергина 205.
87. Капела у Феризовићу 207.
88. Стражара у Призрену 207.
89. Дом католичке Пронаганде у Призрену 207.
90. Адолаф Хејдук, чешки књижевник 213

91. На триовитој стази, сликао П. Стахијевић 214.
92. Свјет 217.
93. Селанке из Крушева у Македонији 219.
94. Бенбаша у Сарајеву 221.
95. Главна улица у Шању, фотогр. снимно Ђ. Вуковић 225.
96. Манастир Света Недеља у Македонији 227.
97. Мачји оркестар, сликао Ј. Адам 229.
98. Назор Комацине 231.
99. Лотосов цвет, сликао Е. Енке 235.
100. Павле Јовановић, српски сликар 246.
101. Таковски устанак, сликао П. Јовановић 247.
102. Игралица с начевима, сликао П. Јовановић 249.
103. Игралица у Скадру, сликао П. Јовановић 253.
104. Свети Урош Цар Српски, сликао Урош Предић 255.
105. Српски консулат у Битољу 257.
106. Српска школа у Битољу 259.
107. Хотел Београд у Битољу 261.
108. Улица у Битољу 263.
109. Манастир Вуково код Битоља 265.
110. Василије Верешчагин, руски сликар 278.
111. На Шинки је мир! сликао В. Верешчагин 281.
112. Слатке воде код Цариграда, сликао Ст. Тодоровић 283.
113. Дубровник 285.
114. Мала Венеција 287.
115. Јосиф Подградски, професор и књижевник 293.
116. Град Вочан 295.
117. Цар-Звоно у Москви 297.
118. Ужиче 299.
119. Јесеви дан, сликао Л. Мунте 301.
120. Српски консулат у Солуну 303.
121. Манастир Трескавац код Прилепа 305.
122. Нераст 307.
123. Мазена, сликао А. Вагнер 309.
124. Архиепископ Нифијор Лукић 326.
125. Тридесетогодишњица Краљ. Срп. Народног Позоришта. I. група: † Лаза Дугумерски, † Алекса Бачвански, † Лаза Поповић, Марија Цветићка, † Алекса Савић, † Марко Суботић, † Наум Стојановић, Бура Рајковић, † Тоша Анастасијевић 328.
126. Тридесетогодишњица Краљ. Срп. Народног Позоришта. II. група: † Тоша Јовановић, Милена Радловићка, † Марија Јеленска, Милка Гргурова, † Јубица Коларовићка, † Марко Станишић, Милош Цветић, Јудка Јовановићка, † Димитрије Коларовић 329.
127. Востана, сликао Ђорђе Вајтар 333.
128. Светислав Јовановић, српски сликар 335.
129. Полазак у лов, сликао Светислав Јовановић 337.
130—138. Девет слика уз чланак: Од чега је људско тело? 343, 344, 345.
139. Мајнард Меренс, Краљ. Срп. Генерални Консул у Холандији 357.
140. Преље, сликао Светислав Јовановић 359.
141. Сабор у селу Булачанима Скопске Црне Горе 363.
142. Конак Косовског милајета у Скопљу 363.
143. Манастир Цара Уроша близу Неродимља 367.
144. Стражара Кара-Таш (Црни Камен) на Шару 367.
145. Зимња возица, сликао П. Ковачки 369.
146. Чемберлен, енглески министар спољних послова 373.
147. Салзбери, енгл. пред. министарства 373.
148. Штајн, председник Оранске слободне државе 373.
149. Павле Бригер, председник трансвалске републике 373.
150. Цецил Родес, енглески намесник у Јужној Африци 373.
151. Генерал Жуберт, главни командант трансвалске војске 373.
152. Чедомил Мјатиновић, српски књижевник 389.
153. Манастир Бања код Прибоја 393.
154. Мадона, сликао Разаел 395.
155. Арнаути плачкаши. Сликао Р. Огенфелд 397.
156. Хилендарска гарда 399.
157. Вањалука 401.

СТОЈАН НОВАКОВИЋ

Кад се спомене ово име у српском, јавном животу, пред очи вам излази духовни лик једног од највећих и најзнатнијих Срба нашега времена.

Стојан Новаковић је то и по поглавитој мисли, која му је као светла и узвишена мета лебдела пред очима и руководила га у свем јавном раду његову; Стојан Новаковић је то и према многострукости, плодности и знатности послова својих.

Кад се само добро загледа у најближу нам просветну прошлост у Србији, видеће се да су за његово име везани основи, које је он поставио просвети као управљач, министар, њен, и на којима се она, све до скора, развијала; видеће се да је он као николски писац својим уџбеницима за српски језик и књижевност најдуже био поуздан учитељ не само ученицима средњих школа, него и скоро целој српској интелигенцији, без разлике државних међа.

Али, кад се ма и летимичан поглед баци на научни и књижевни рад Стојана Новаковића, не зна се управо чему ће се више дивити: или многостручности предмета о којима се бавио, или дубини до које је досезао својим проишавним умом, или радљивости и марљивости која се јасно види на његовим многобројним, научним и књижевним пословима.

Ну, наше дивљење не изазива кад погледамо

само на просветни, књижевни и научни рад Стојана Новаковића, него исто тако морамо се дивити и његову службеном раду. Отпочевши своје службовање као писар Државне Штампарије, он се и као гимназијски професор, и као библиотекар Народне Библиотеке, и као професор Велике Школе, и као министар, и као посланик на туђем двору, — одликовао савесношћу и вредношћу, енергијом и истрајношћу.

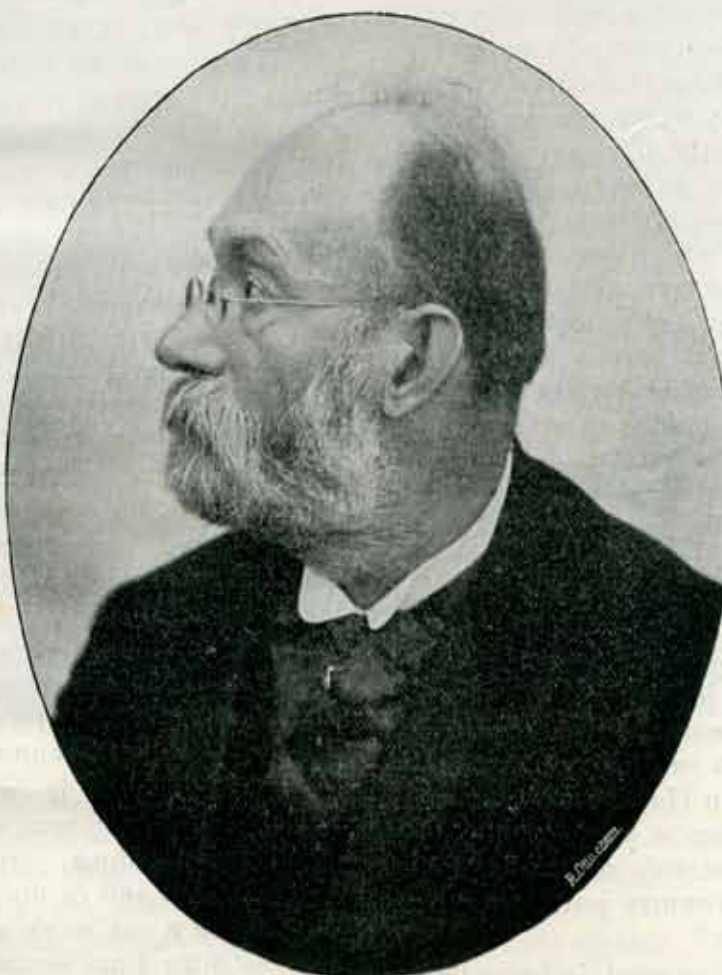
Његова неисцрпна радљивост, сјајно објављена и потврђена у свеколиком му јавном раду, не личи на бујан поточић који ишчезава са маленкости своје или се губи са препрека, што му природа или људи на супрот стављају, — него личи на силну реку, која неодољиво тежи својој мети, својему утоку, покрећући и живот дајући свима предметима, којих се дотиче у својем дугом и непрекидном току.

Па које је врело, каква је тока и каква је мета животу и раду Стојана Новаковића; која су обележја свему тому и у чему се она објављују?

То ће бити задатак овим врстама, чија тежња — да у правој светлости прикажу живот и рад овог ретког Србина, научника и државника, каквим Провиђење у доста великим

размацама времена обдараје српски народ — неће остати незапажена, а чиј успех може и не бити онолики колико је добре воље у пасца ових редака, да га буде.

Али, и читаоцима „Нове Искре“ биће свакојако од користи, што ће, очима својима гледајући лик

Стојан Новаковић, српски књижевник.

овог великог и много заслужног Србина, и умом својим учествовати у извођењу духовног му лика, може бити, допуњујући и исправљајући га. И у последњем случају, добиће оно светло начело, којему је Стојан Новаковић био један од најревностнијих службеника, а то је: истина, којој је он служио највећим делом својега живота као непосредни радник, научник и књижевник, а коју је он и осталим јавним пословима својим узимао за најпоузданији основ.

I.

Стојан, крштено му је име Коста, Новаковић родио се 1. октобра 1842. године у Шапцу. Отац му је био столар, доста сиромашног стања. И отац и мати умрли су му у дубокој старости, а за живота од свог узоритог и најљивог сина дочекивали су само радост, дику и понос, како само најсрећнији родитељи могу пожелети. Писац ових врста видео му је једном оца, крепка и здрава старца, а тако исто и матер, умну и слаткоречиву старицу.¹⁾

Основну школу и четири гимназијска разреда свршио је Новаковић у Шапцу, а гимназију и Лицеј (сад Велика Школа) у Београду. Значајно је, и биће на свом месту поменути, да Новаковићсво гимназијско школовање пада у време уређења гимназија у Србији од 1853. до 1863., којему је творац Платон Симоновић, а које је по преваходству било *класично*, јер се по њем, поред латинског, учио још и грчки, а поред немачког и француски,²⁾ од прилике као у „класичном одеку“ садашњих наших гимназија. Сам Новаковић, по свему бисмо рекли, не одушевљава се богзна како класичним гимназијским правцем, по којем је учио и свршио гимназију. Једном је писцу ових врста рекао: „Ја сам учио такву (класичну) гимназију и знам шта све (управо колико мало) то вреди“. Али слободни смо додати, да слабој вредности тога уређења наших гимназија није морао бити узрок толико класични правац, колико извођење и остварење његово. И ако Стојан Новаковић највише има да захвали својој железној вољи и својој неистрпљивој радљивости, што је прибранио потребна знања, особито језика, за позив научника и књижевника, какав је он према својим пословима, — опет за то, ко зна да ли би Новаковићев научни и књижевни рад био овакав и узео овакве размере, да му није било и онолико основног, и ако недостатног, класичног и уопште језиковног гимназијског образовања.

Ну има доста примера, а овај је један више, да често и недовољно и злочиство школско образовање допуњује својом снагом дух велики и крепак, воља снажна, ум узвишен; треба бити „са суд избрани“ — родити се за носиоца и извр-

шиоца великих мисли, и ако много зависи од прилика, у којима се никне и развија.

Зору живота Стојана Новаковића, управо оно време, кад су га почели обасјавати први зраци просвете и књижевности, овим речима обележава његов једини, честити син: „Он је још у гимназији жудео за књигом и науком, још је у гимназији проводио у учењу оно време, које су његови другови на забаве и уживања, као да је знао да ће га искључиво књига и наука подићи до оног положаја, који он данас заузима међу нашим научницима, а и међу државницима“.

Ну не треба мислити да је Стојан Новаковић, крај свих терета државне службе, икада напустио књигу и науку: „И док је био министар и посланик, државни послови нису могли да га спрече од књижевног рада. У Цариграду је начинио скицу и донекле написао своје највеће дело, које још није угледало света и које носи назив *Народ и земља у старој српској држави*. — *Промислари и баштинници* и *Село* само су одломци тог великог списа који ће без сумње изаћи у неколико књига, и који ће бити готово једини од те струке у нашој литератури“, — вели његов син.

Па, опет за то, поверени му службени послови никад нису трпели уштрба због ове његове љубави к науци и књижевности. Напротив, коме није позната његова вредноћа, савесност и промишљеност у свима повереним му државним пословима тако, да је једном с пуно права и мирне савести могао рећи: „на сваком повереном ми послу оставио сам трага.“ Али каквог трага? — Трага који подиже, који унапређује струку на којој је он пословао; трага који јасно показује куда тежи његова железна воља, његов дубок и узвишен ум, његово просвећено родољубље; трага који *поуздано* води користи, срећи, напретку земље и народа чиј је он одличан син.

Као и његов велики учитељ и пријатељ Ђуро Даничић, и Стојан је Новаковић на сваком повереном му послу онако предано одстајао и одслужио му, као добар војник што одстоји и одслужи Краљу и Отаџбини с пушком у руци. У том ће и он вазда светао пример бити свима државним службеницима и јавним посленицима.

Јер, као што је (по његову признању) пишући *Историју српске књижевности* (1867.), због великог напрезања, здравље порушио (крв пропљувао),³⁾ и ако се после тога потпуно опоравио, тако да се и сад може похвалити крпким здрављем, — исто тако могли би очевици и сарадници му у државном службовању ваздан причати о његовој преданости послу и његовој неуморности, која не зна за границе личном пожртвовању, кад је у питању успех повереног му службеног посла.

¹⁾ Некако баш кад се пишу ове врсте умрла је пре годину дана у Шапцу у лепој старости.

²⁾ Види *Историјски преглед свих досадашњих праваца гимназија у Србији* од Момчила Иванића. Београд 1893.

³⁾ Какав је то тежак посао морао бити 1867., види се и по том, што се до данас нико не подухвати, да с *успехом*, према садашњем стању науке и књижевности, одмени Новаковићеву *Историју српске књижевности*, која је 1871. дочекала знатио поправљено и допуњено издање.

Новаковић воли сунца, светлости, чиста зрака; његов поглед жудно тражи далек и широк хоризонт, као што је далековида и широка мисао, која га руководи у свем раду његову. Тога ради, шетња изван вароши, у слободној природи, најмилије му је опорављење после тешких и заморних послова. Али колико пута, казао је он једном с неком тугом, особито у млађе дане своје, морао се лишавати и тога најдражег уживања, ради својих научних и службених послова!

Кад се у мислима прикупе све црте из Новаковићева живота, које смо напред навели; кад се не сметне с ума ни честити родитељски му дом из кога је потикао; кад се обазре на његово шко-

дати што вернији лик једног од најзнаменитијих људи, којим ће се и пред потомством моћи подићи наше време.

У тадашњем Лицеју, Ђуро Даничић био је по свем не само научно него и морално светлило првога реда, а Стојан Новаковић, један од највреднијих и најдаровитијих му ученика, у брзо постаде своме великом учитељу поуздан помагач и врстан следбеник, не само у науци него и у многим врлинама.

Новаковић увек с највећом поштом говори о Ђ. Даничићу, истичући, покрај осталих врлина, нарочито Даничићево чисто, идеално родољубље;

Утопљеница, слика Ђ. Крстића.

ловање, као и на његову љубав према књизи, која му је већ у раном детињству обузимала и заносила млађану душу, а коју је он, ставши на снагу, као зрео човек, крепко руководио и давао јој правац, и по облику и по садржини; кад се не изгуби из вида ни његов васколики плодан службени и неслужбени рад; кад се у свем том уоче његове карактерне особине, које га обележавају као јавног радника — чудесна и неисцрпна радљивост, до крајности истрајност и савесност, широки и дубоки погледи, које је уносио и уноси у све своје јавне послове, — онда ће и на остале црте из његова живота, које ћемо навести у врстама за овим, пасти јасна и жива светлост и у целини

родољубље које се потврђује делима, без икакве хуке и шума, без наде на награду и признање; родољубље које потиче из просвећеног ума и оплемењеног срца.

Свршивши Лицеј, пошто је кратко време био писар у Државној Штампарији, постане Новаковић 1865. професор Београдске Гимназије, и на том месту остаде до 1872.

Тек је 1868. са свим укинута забрана Вукова правописа, а у Новаковићу је средња школа и књижевност добила одличног поборника Вукова правца и Даничићеве науке. То је још за оно време значило много. Према томе, и Новаковић је један од сарадника Вукових и Даничићевих, који

је допринео и помогао, и ако већ у последњим тренуцима борбе, да се српска школа и књижевност савршено опросте од старог, ненародног, неприродног и недотунавног правца у питању о правопису, језику, па у многим и у стилу и садржини новије српске књижевности.

Сам вредан, савестан и промишљен, тражио је то свом збиљом и строгању и од својих ученика, подижући и помажући у њима и између њих све оно, што је добро и од чега се надао да ће Отаџбина временом имати поуздане користи. Поред науке, изгледа да је и ту врлину својега великога учитеља, Ђ. Даничића, наследио, неговао, у наслеђе предавао и кроз српски подмладак у живот пуштао. Колико се младих српских срдаца одгрејало и подигло на сунцу ове доброте, и српском роду плода донело! Тешко је све то тачно побројати и наводити; али то доиста постоји, благо прожима и струји кроз живот садашње српске интелигенције.

Обележивши ово време својега службовања и књижевним радом, као што ћемо видети у одељку за овим, буде 1872. постављен за библиотекара Народне Библиотеке и чувара Народнoг Музеја, на ком је месту остао до 2. априла 1873.

С правом или неправом, у нашем јавном животу лети глас око овог места, да је то „sine cura“, прибежиште за мали или никакав рад, а велику плату и одличан положај. Ми не мислимо да је баш са свим тако. Све зависи од личности, која заузима тај положај: од њеног схватања своје дужности, од поимања великог значаја те културне установе, као и одличне способности и спреме, да се она унапреди и на савремену висину узвиси. И Даничић је био библиотекар Народне

Библиотеке и оставио знаменита трага у овој установи. Тако исто и његов ученик Стојан Новаковић сав је легао на посао и прионуо из све снаге, да достојно заузме некадашње место својега учитеља. Он вели да је много посла имао и као библиотекар Народне Библиотеке. Ми му верујемо то. А како је схватио тај свој положај и како је хтео да управи ову установу, види се из ових речи његова сина: „1872 године путовао је по Немачкој и Аустрији, да штудира музеје и библиотеке у Берлину, Лајпцигу, Бечу, Грацу и Прагу и другим варошима. Те је године почео носити наочари“. Ето тако је озбиљно схватио Новаковић свој положај као библиотекара Народне Библиотеке. И онда није никакво чудо, што се под њим унапреди ова често запуштана установа. А унапредила би се и доживела би још и већи развитак, да Новаковића од ње у скоро не отрже нова дужност, пуна части и знатности.

У животу Новаковићеву, а тако исто и у државном животу, на првом месту просвете у Србији, мислимо да је знатан тренутак, што је и Новаковић био један од учитеља тада младом кнезу, доцније Краљу, Милану. Узвишеном ученику, по свем изгледа, није могло измаћи да не запази у својем учитељу човека ретких способности, дубоког ума и велике учености. Кад се томе још дода Новаковићев ванредан говорнички дар, управо његова слаткоречивост, онда није никакво чудо: што овај ретки ученик, кад постаде пунолетним владоцем, не пропусти прилике, да већ 2. априла 1873. узме Новаковића за свог министра просвете.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ДВОЈЕ ДРАГИХ

(из „КЊИГЕ О ЉУБАВИ.“)

О кам тврди бије море,
Двор на каму стоји том;
А са стране ту уз дворе
Убоги се диже дом.

У двору је витез седи
С лепом љубом као дан.
А убоги дом у страни
Рибару је младом стан....

И у свитак сваке зоре
Кад унила ноћца мре,
На широко сиње море
Са чунџем рибар гре.

А кад данак опет мине
И заблиста звездан сјај,
Из далека са пучине
Повраћа се чунџ тај.

Било зором, ил' по ноћи,
Увек с чуна јечи пој:
То млад рибар у самоћи
Слави љубав, пева њој.

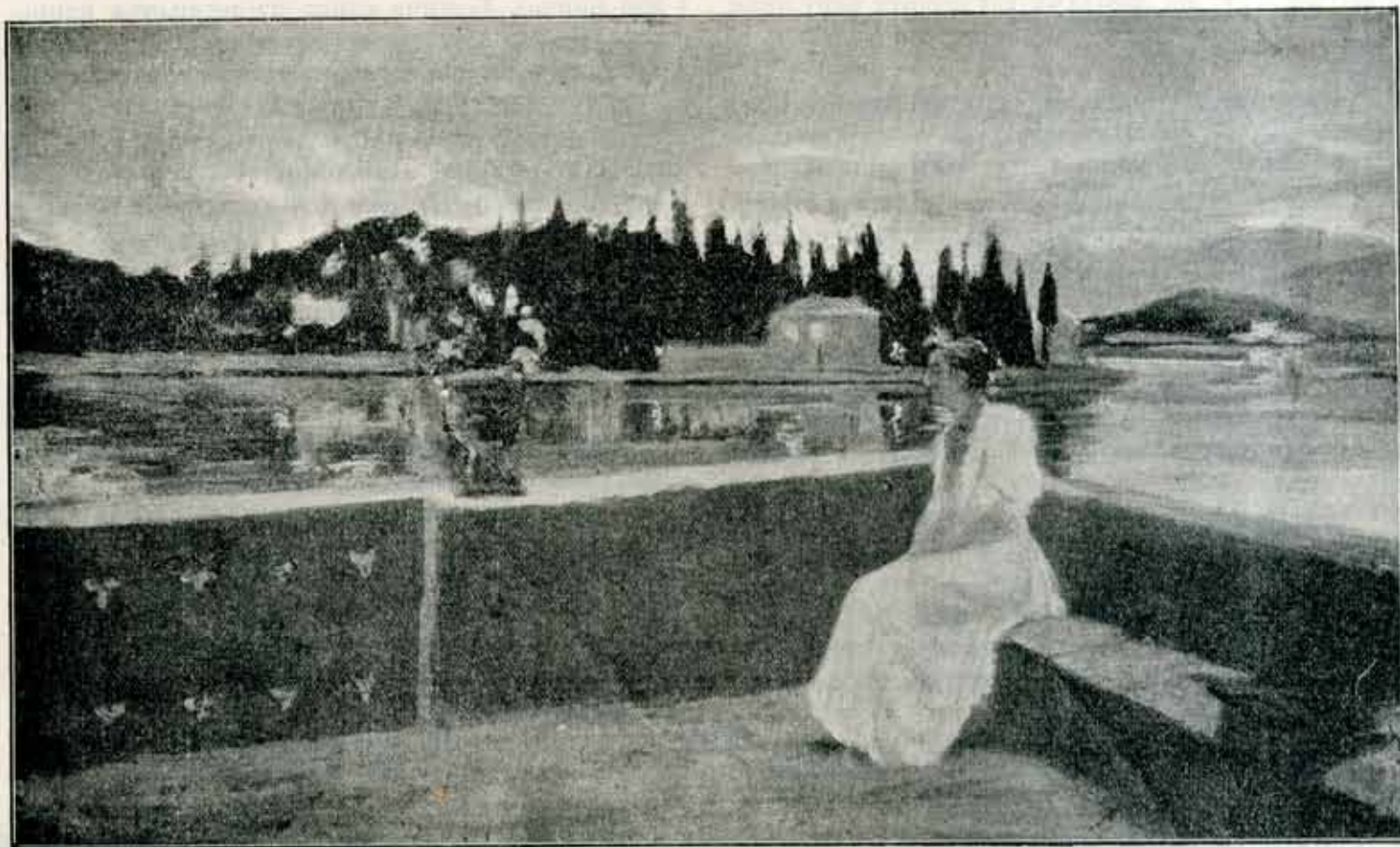
А чим јекне песма ова,
И са песмом јад и над,
Властелинка, чедо снова,
Крај прозора стаје тад.

Она њега гледом прати
Уз незнану, слатку жуд,
И уздише безброј крати
И притиска бурну груд.

Али сину једна зора
А не чу се песма та;
Паде ноћца, а са двора
Заман поглед чежњом сја.

Властелинка сад већ блéди,
Сумња мами горки плач;
А с осмехом витез седи
Погледује — крвав мач.

Милорад Ј. Митровић.

Вече, слика М. Мурата.

А ХЛЕБА?!

(СЛИКА ИЗ ЖИВОТА)

Нема тога у селу, ко није поштовао Милоја Лазаревића, а ваљан је и био. „Не рађа се више у нашем селу таквих људи!“ слушао сам да говоре многи одмах по смрти његовој. Умро је ланске године о јесени.

И ја сам га необично волео још од детињства. Бејаше добар пријатељ мога оца, па често навраћаше нашој кући. Увек ће ми, кад дође, донети чега : или крушака, или шљива, или шећера. Неки пут ме метне на коња преда се, те одјашимо његовој кући. Ја га уз пут распитујем о свему што видим, а он ми казује. Код његове куће се играм са Божом. То му је најстарији син, а мој друг у основној школи.

Божу сам волео више од свију другова. Седели смо заједно један до другог, па и у игри смо били увек заједно. Игра и трчање, шала и смеј! Слатки су били ти дани! Врљамо по шуми, сечемо пруте, тражимо тичија гнезда, пужамо се по дрвећу, јуримо један другог, те гледамо ко је бржи; нађемо какву ниску положену грану, па је јашимо; уморимо се, идемо кући мојој или његовој, па једемо. Кад год једемо млеко, а ми се засмехујемо, и ко се мање смеје, тај више једе. Често се толико смејемо, да по читав час не можемо да поједемо чанак млека.

— Благо вама кад још не знате шта је мука! — сећам се да је једном рекао 'ча-Милоје (тако сам га звао), а ми се погледамо, па још у већи смех.

Ја сам по основној школи отишао у гимназију, а Божо остао у селу.

Кад сам по свршетку првог разреда дошао кући, једва чеках, да га видим. Одмах сутра дан одем његовој кући, да се играмо.

— Божо чува стоку, нема њему више игре! — вели ми 'ча-Милоје.

Одем и ја к њему. Играли смо се онет до миле воље у ливади чувајући стоку. Неки пут се заиграмо, те стока оде у усеве. Божу изгрде, а и мени тешко, чини ми се више по њему. Сутра дан се онет играмо, као да ништа није ни било. Неки пут му причам све што сам ја научио, а он слуша пажљиво, и распитује ме о свима појавама, што су њему загонетне и нејасне, а ја објашњавам „научничким ауторитетом.“ По кашто се састави по десетину чобана. Ту се тек игра и шали. Кад пада киша, изујемо се, те трчимо боси по трави и барицама, или наложимо ватру у каквом пању, па се искушимо около, те причамо или загонетамо. Кад стигну печењаци, онда је све то још пријатније.

Тешко су ми увек падали растанци с друговима, кад дође време да идем у школу.

Година за годином пролазила, а ми све озбиљнији. Кад сам свршио матуру, онда сам с Божом

ишао по лову, по ливадама где девојке беру зеље, на игре где се момци и девојке састају, или на прела.

Али дружење наше не беше тако често. Божа је већ радио у пољу у велико, а ја сам читао и одушевљавао се разним књижевним производима.

Баш те се године Божо и ожени. 'ча-Милоје нешто стар, а нешто га издаде здравље, па не може да ради, и ко вели, да узмем радника у кућу.

По свршеном своме школовању одем у село, да се после толиког рада у школској прањини за клупом, предам безбрижном животу целог лета; да се одморим и опоравим здравље на чистом ваздуху.

Како у месту рођења оживе све успомене из детињства! И шума и ливаде и путови и стазице и цвеће и тице и потоци и куће и оgrade и свако место и свака ствар опомиње ме на детињство и безбрижно играње. Бурјан исто онако густ нарастао више моје куће. Погледам, па ми се чисто учини, као да је јуче било кад сам се по њему крио играјући „жмуре“ са Богом, и као да очекујем његов глас иза амбара кад у игри викне: „Је л' зора?“

Упитам мајку за Божу.

— Вредан је као кртица, али посеришће пекако са имањем, а и отац му болестан! Зар ниси чуо да је Милоје много слаб? — каже ми мајка, па као да се нешто дубоко замисли.

— Сиромас Божа! — помислим, али не могах рећи.

Неке тамне, наразговетне представе пуне слутње као да навалише на мене са свију страна, и почеше говити оне слатке успомене детињства из мог и Божиног друговања. Осетих неки терет на дуну, а и сам не бих умео рећи, од куда то осећање бола и јада, од куд се поче унијати у душу неки страх и зебња?

— И дете му зимус умрло! —

— Ко ме? — упитам ја после дужег ћутања чисто механички, занет својим чудним мислима.

— Па Божи! —

Мени се учини све то као нека неверица, или као какав непријатан сан.

Учини ми се, као да неко тихо, лагано, с пуно слутње шапће на уво: „Такав је живот!... Божа више није дете!“ — И ја се отимам да у то не верујем.

Узмем пушку и изађем у лов, да се мало разгалим од тих утисака.

Нисам ни мислио где ћу наћи лова. Пушка ми о рамену, а ја корачам кроз забран занет у чудно размишљање о животу. Без сумње је могло хиљадама тица летети око моје главе, и ја их не бих приметио, или се не бих сетно да ловим. Управо, није ми ни на крај памети било, да сам

у лов пошао. Божина слика из детињства непрестано пред очима, па не могу никако да за оно весело лице вежем све те нове беде живота у које је, како ми мати рече, зашао.

Нисам ни сâм имао намеру куда да идем, па ипак сам случајно изашао на пут, што води 'ча-Милојевој њиви, где сам толико пута проводио с Богом у веселом игрању.

Затекнем Божу да оре.

Чим ме угледа, заустави волове, пусти руцеље из руку, и усправи се.

Поздравих се с неким чудним трепетом у гласу.

Ћутали смо дуго. Тице цвркућу у шуми крај њиве, а ветрић тихо шумори кроз лишће, које је по где где почело већ жутети, те као да шара зеленило разним прелазима боја од жуте ка жуто-црвеној. Сунце сија весело, небо се плави. Волови машу реповима, те се бране од мува. С времена на време махне један или други главом, те јарам крцка, а меденице о врату зазвоне.

Млађи брат Божин, дечко од десетак година, стоји пред воловима, и гледа љубопитљиво у мене, мерећи ме од главе до пете. У једној му руци комадић црна хлеба, а у другој дугачак, дренов прут.

Ја се једва усудих да упитам:

— Како је 'ча-Милоју? —

Божа саже главу, а после подужег ћутања уздахну, и изговори гласом, који као да из земље долази:

— Тешко, Бога ми! —

Млађем његову брату ударише сузе на очи, па се котрљају низ свеже обрапчиће.

— Па даће Бог, Божо, те ће оздравити! — тешим га ја, и загледах се у јато врана, што се спусти на грање, па ми се чини као да оне донесоше слутњу, што ме поче обузимати.

— Мучно!... До заранак неће саставити! — једва изговори Божо, погледа у брата, а глас му грца, као да кроз сузе говори. Очи му пуне суза, па само што не капу, а он се упиње да их уздржи.

Дете зајеца. Прут и хлеб испусти из руку, окрете се од нас, и пође некуд плачући гласно.

— И он данас оре! — помислих у себи и као да не верујем, да то очима гледам. — Отац му на самрти, а он оре! — понови се мисао у памети.

— Па што ореш?... Што не одеш кући, да га припазиш?! — рекох му некако прекорним гласом.

Настаде тајац.

Божа уздахну, потмуло и дубоко, а из уста се чу глас, који није сличан људском гласу, глас потмуо, рапав, непрекидан, устрептао, као да смрт изговори једва чујно:

— А хлеба?! — Погледа ме укочено, тужно, и ја прочитах у сузним очима све, разумедох онако страпан и очајан глас којим изговори ове речи. Две три сузе скотрљаше му се низ образе. Опет уздахну, обори главу, загледа се у земљу, и као да онеме и окамени се.

И ја онемех.

Кад сам пошао кући осећах се, као да је сав терет живота људског пао на мене свом тежином својом.

— А хлеба?! — брујао ми у ушима онај очајни, самртни глас, глас јада и беде и ја се стресох од слутње.

— И он ради и у таквом положају?!... Треба му хлеба! — мислим у себи, и та ми мисао не избија из памети, а осећам, како ја то не бих могао издржати.

Тежак је живот, страшна је борба живота!... Треба много снаге и здравих живаца!

Октобра 1898. г.

Београд.

Рад М. Домановић.

Гуслар, слика Р. Вукановића.

АХ, ЗНАМ...

Блеђано девојче, што си тако тужно?
Зашто су ти очи невеселе, сетне?
Та живот се на те осмејкује љупко,
Пред тобом су стазе мирисне и цветне!
Твоје срце не зна шта су прави боли,
Нити усне знају за горчину праву;
И студена зима још за дуго не ће
Посетити твоју дугу косу плаву....

Мис'о као муња одједном ми сину:
Ах, знам што ти облак чело мрачи сада:
Смрт пакосна руку жртви својој пружа
И од руке сенка на лице ти пада.

С. Д. Мијалковић.

А Н Ђ Е О

СЛИЧИЦА СА СЕЛА

ХЕНРИК СЈЕНКЈЕВИЧ

У паланцици Лупискурама после погребца Каликсто-
вице служило се вечерње, а после вечерња остаде још
неколико жена да отпевају последњу песму.
Било је четир сата по подне, али како се
зими у то доба већ смркава, у цркви бе-
ше мрак. Још су две свеће сијале крај
даровосице, али је њихова лезујава свет-
лост једва обасјавала позлату на вратима
и ноге на распећу Христову више прата,
пребијене огромним гвозденим клинцем.
Глава овога клинца изгледала је као пе-
лика тачка, која је светлила у олтару. Са
осталих тек погашених свећа сновали су
се колутови дима, испуњавајући сву цр-
кву чисто црквеним мирисом воска.

Црквењак и један деран кретали су
се пред степеницама олтара. Један је чи-
стио цркву а други је скидао ћилим са
степеница. У трепавицама кад жене преста-
јаху с песмом, чуло се љутито гуњање
црквењака који је грдио дерана, или љуна-
ње гладних и озеблних прабаца у снегом
засутим прозорима.

Жене су седеле у клупама ближе
главнога уласка. Ту би било још мрачније
да није било неколико лојаница, које су
женама олакшавале читање молитвеника.
Једна од тих лојаница осветљавала је до-
ста јасно заставу, притврђену за клупу,
која је представљала ђавола и грешне ду-
ше у сред огња. На осталим заставама
не могаху се распознавати сенке.

Жене су певале, или боље гундориле
сањивим и уморним гласовима песму, у
којој су се непрестано понављале речи:

„А кад ваиће самртни час, испроси
нам милост код Свога сина“...

Ова црква утонула у помрчину, за-
ставе усправљене крај клупа, старице
пожутелих образа лезујава, као прити-
снуте мраком, свећице — све је то било
преко сваке мере суморно, преко сваке

мере страшно. — Тужна песма о смрти била је баш на свом месту.

По каткад би песма престајала и онда би једна од жена устала и говорила дрхтавим гласом: „Богородице дјево, радуј сеја благодатнаја“ — а остале би прихватиле: „Господ с тобоју и т. д.“; али пошто је ово био дан Каликстовичина погребља, свако „Богородице дјево“ завршавало се речима: „Вечни мир подај јој, Господе, и вечита светлост нека јој светли“.

Кћи Каликстовичина, Марисеја, седела је на клупи крај неке старице. На свежи гроб њене мајке падао је у тај мах мек и лак снег, али девојчици је било тек десет година те није могла појмити ни свој губитак ни сажаљење које је будила. Њено лице са крупним и као небо небо плавим очима било је детињски мирно, па чак и некако равнодушно-ведро. На њему се огледало мало радозналости и ништа више. Отворених уста блепула је у заставу на којој је био насликан пакао с грешницима, затим је гледала унутрашњост цркве и најзад у прозор у који су ударили вранци.

Очи јој нису имале никаква израза. У тај мах жене почеше гундурити већ по десети пут: „А кад нађе самртни час“...

Девојчица завијаше праменове своје златене косице, уплетене остраг у две витичице колико мишији репови: очевидно јој беше досадно. На послетку јој привуче пањку црквењак.

Црквењак дође на сред цркве и поче пући за уже које је било изнавезивано у чворове и висило с таванице. Звонио је за Каликстовичину душу, али је то чинио сасвим механички, јер се видело да мисли о нечем другом.

Ово звоњење беше знак да је вечерње свршено. Жене, поновивши и последњи пут молитву за лаку смрт, изађоше на пијацу. Једна је од њих водила за руку Марисеју.

— Куликовице! — запитала једна — а шта ћете радити с девојчицом?

— Шта имам да радим? Иде у Љешчињец Војтек Маргула што су га послали за пошту, па ће је одвести. А шта бих иначе?

— А шта ће она да ради у Љешчињцу?

— То што и овде, моја драга. Нека иде тамо откуд је. А сироче ће примити баш и у двору и допустити да преноћи у служитељској соби.

Овако разговарајући ушле су преко пијаце у крчму. Смркавало се све јаче. Време беше хладно, тихо, небо засуто облацима а ваздух пресићен влагом и мокрым снегом. С кровова је капала вода а на пијаци је лежало блато, начињено од снега и сламе. Паланчица са јадним и опалим кућама изгледала је тако исто суморно као и црква. Неколико прозора беше осветљено; све се умирало само је у крчми верг свирао неку полку.

Свирао је да примаме свет, јер није било никога. Жене уђоше, напеше се ракије, при чему Куликовица даде и Марисеји пола чашице, говорећи:

— Напиј се, јер си сироче. Нећеш зазнати за добро.

Реч *сироче* потсети жене на смрт Каликстовичину. Капусџинска говораше:

— У ваше здравље, Куликовице! Пијте. О моје слатке! Како је та капља тресну, и не зену. Док је понастигао да је исповеди, већ је била оладила.

Куликовица на то:

— Давно сам ја говорила да је она увела у танке пите. Прошле недеље она дошла а ја велим: — Еј, Каликстовице, Каликстовице! боље подајте Марисеју у двор. А она каже: — једну кћер имам, па не дам. — Али јој је било тешко и почела је да јеца, а затим је отишла у канцеларију кмету, да би јој хартије биле у

реду. Платила је четири сребрника и шест грошића. *) Али вели: за дете не жалим. А очи како су јој биле избечене! А по смрти још их је више избечила. Веле да је и после смрти у дете гледала.

— Испијмо још полић на ову жалост!

Верг је непрестано свирао полку. Куликовица је непрестано понављала: јадниче! јадниче! а Капусџинска се опет сети смрти свога покојнога мужа.

— Кад је умирао — говораше — тако је уздисао, уздисао, уздисао — и отежући све више и више поче и нехотице да пева, па се најзад подбочи и поче већ сасвим по такту полке да пева:

„Уздисао, уздисао, уздисао,

Ој, та дања — уздисао!“

На једанпут поче горко да плаче, даде верглашу шест грошића и напи се опет ракије. И Куликовицу обузе така иста туга, али је она управу на Марисеју.

— Памти, сиротице, што ти је говорио пона кад су ти мајку затрнавали, да те анђео чува.

Ту нагло прекиде, погледа око себе као зачуђена и затим додаде с необичном ватром:

— Кад кажем анђео, онда је анђео!...

Нико није одрицао. Марисеја, жмиркајући очицама, загледала се пажљиво у њу. Куликовица настављаше:

— Ти си сироче, па зло на тебе не сме! Сирочиће чува анђео, а он је добар. Нај, ево ти десет грошића. Кад би и пенице пошла у Љешчињец, погодила би пут, јер ће те он одвести.

Капусџинска поче да пева:

„У сенку својих крила

Сакриће те вечно,

Под његовим перјем

Снаваћеш безбрижно.“

— Мир! — викну Куликовица, затим се опет окрете девојчици:

— Ти, сиротице, знаш ли ко те чува?

— Анђео — одговори танким гласићем дете.

— Сиротице моја, јагодо, црвићу Божји! Анђео са крилима — говораше већ сасвим растужена Куликовица, и обгрљивши девојчицу стаде је притискивати на своја милостива и ако пијана прса.

Девојчица се расплака. Можда јој се у јадној главици и у срцу, које још ништа није умело појимати, будило неко сазнање у тренутку.

Крчмар је већ у велико спавао за келнерајем, на лојаницама се ухватио испопљен лој, верглаш је прекинуо свирку, јер га је занимало оно што је видео.

*

Наста тишина коју нагло прекиде топот коњских ногу по блату пред вратима и неки глас који викну на коње:

— Шшш!

У крчму уђе Војтек Маргула са запаљеним фењером у руци. Остави фењер, поче „тући“ руке да их загреје и рече крчмару:

— Дајдер ми један полић.

— Маргула, рђо — рече Куликовица — повешћеш девојчицу у Љешчињец.

— Дабоме да ћу је повести, јер су ми рекли — одговори Маргула. Затим, загледавши боље обе жене, додаде:

*) Сребрник = 0.40 ден.

Грошић = 0.01 ден.

— Ала сте се нализале, као . . .

— Цркао да Бог да! — одговори Куликовица. Кад ти велим, пази на дете, онда пази! Она је сироче. Знаш ли ти, будало, ко чува њу?

Али не заврши, јер испи ракију, плуну и остављајући љутито стакло, рече:

— Ово је сама вода. Дајдер ми другу из оне друге флаше.

Аморети, слика У. Предића.

Војтек нађе да није умесно одговарати и сигурно се реши да промени разговор, јер прво подиже поглед на поче:

— Триста вас . . .

Крчмар му насу из друге. — Војтек се још јаче намршти:

— Ех! А немаш арака?

Маргули је претила иста опасност која и женама,

али како је баш у то време у двору у Лупискурама господар спремао за неки лист опширан и исцрпан чланак: „О праву продаје пића за двореве као о основи друштвеног поретка“, а томе је Војтек и пехотице потпомагао увећање друштвеног капитала, и то тим пре што је продаја, и ако је паланка, била баш у дворским рукама.

Кад је тако потпомогао пет пута узастопце, заборавао је у коме се свећа била угасила, али узе полуспавану девојчицу на руке и рече:

— Хајдете, вештице!

И жене су поснале у куту, те нико не испрати Марисју. Једном речју: мајка јој је остала на гробљу у Лупискурама а она је ишла у Љешчињец.

Изађоше, седоше у кола. Маргула викну на коње: „Хааајд!“ и кретоше се. Санке су се с почетка тешко буљале по паланачком блату, али се ускоро дохватише белог и пространог поља. Вожња је ишла лако, скоро се и не чујаше како саоници клизе по снегу. По некад само коњ фркне, по некад из далека, веома из далека допре лавез паса.

„Ишли су, ишли. — Војтек је терао коње и пехотице полугласно: „Сећаш ли се, доло, шта си обећавао“, али за мало, па умуче и поче да клања. Прекретао се на десно и на лево. Сањао је да га у Љешчињцу туку по леђима што је изгубио пакет с писмима, те се с времена на време будио и говорио: „Триста му!“ Марисја није спавала, јер јој беше хладно. Широко отвореним очима гледала је бела поља, која су јој сваки час заклањала тамна леђа Маргулина. Мислила је у тај мах како је мама умрла, и мислећи о томе сећала се врло добро бледога и сухога лица маминога са избеченим очима — и полусвесно је осећала да је то лице веома, веома волела, да га нема више нити ће га икад бити у Љешчињцу. Та видела је својим очима како су је закопавали у Лупискурама. Сетивши се тога, хтеде да заплаче, али како су јој зебле ноге и колена заплака се од зиме.

Мраза до душе није било, али је ваздух постао оштар, као обично кад се одјужи. Војтек је имао бар у желудку велику количину топлоте којом се снабде у лупискурекој крчми. Господар Лупискура је боме с правом приметио „да ракија зими греје и пошто је она једина утеха нашега народа то, одузимајући великим поседницима могућност искључиве продаје, дакле искључивог тешања народа, одузима им се и утицај на народ.“ Војтек је у тај мах био толико утешен да га ништа није могло сневеселити.

Није га сневеселило чак ни то, што су коњи дошавши до шуме, најпре смањили корак, ма да је пут у шуми био много бољи, а за тим ударивши у страну претурили саонице у шанац крај пута. Пробуди се до душе али не разумеде добро шта се десило.

Марисја га поче гурати.

— Војтече!

— Шта крчмиш?

— Претурили сте.

А Војтек ушта:

„Је л' стакло?“ и зајка.

Девојчица седе крај саоница, склупчи се и сећаше тако. Али јој лице наскоро сасвим озебе, те поче опет гурати снавача:

— Војтече!

Нема одговора.

— Војтече, хоћу кући!

А до мало опет:

— Војтече, иначе ћу поћи пешке....

На послетку поће. Чинило јој се да је до Љешчињца врло близу. Сем тога знала је пут, јер је сваке

недеље њиме ишла с мајком у цркву. Али сад је морала ићи сама. У шуми је снег, мимо југовину био велики, али је опет ноћ била видна. Снежни одблесак мешао се са бледом светлошћу облака, те се пут видео као на дану. Марисја, гледајући кроз мрачну шуму, могла је врло далеко догледати црна и укочена стабла која су се јасно опртавала на белој подлози. Тако исто је јасно видела како је снег прионуо дуж стабала. Неки свечани мир је владао у шуми и давао је детету храбрости. На гранама је било пуно леденица, а с њих је капала вода, једва чујно ударајући о гране и гранчице. Али то је био једини глас који се чуо, иначе је свуд околу мирно, тихо, бело, немо, глухо!...

Ветар није дувао. Гранчице покривене снегом нису се ни помицале. — Све је спавало зимњим сном. Могло се чинити да је и снежни покривач на земљи, и цела нема и оснежена шума, и бледи облаци — да је све то чинило неку белу целину — мртву. Тако бива кад је југовина. Једини жив створ, који се кретао као мала црна тачкица у сред ових немих величина, била је Марисја. Добра, мила шума! Ове капље са леденица можда су сузе за сирочетом. Дрвеће овако велико а овако милостиво према детету! — Само самцито, овако нејако, јадно, у сред свега, ноћи и шуме гаца поуздано, као да нема никакве опасности. Изгледа да се јасна ноћ брине за њу. Има у томе неке велике сласти кад се нешто сићушно и слабо предаје и поверава тако огромној снази. — Девојчица је ишла већ доста дуго и најзад се умори. Сметаху јој тешке, сувише велике чизме у којима се њене ножице непрестано спотицаху. Тешко је било извлачити такве чизметине из снега. Уз то није могла ни рукама слободно мицати, јер је у једној испруженој и укоченој држала оних десет грошића што јој даде Куликовица. Војала се да их не испусти у снег. По неки пут почињала је гласно плакати а затим је нагло прекидала, као да хоће да се увери е је ко не чује. И доиста шума је чула. Капље са леденица падале су једнолико и некако жалосно. Сем тога можда је чуо још когод.

— Дете иде све лакше.

Да неће да залута?

Откуд!

Пут, као бели, широки трак који се сужава у даљини, лежи јасно између два зида црних дрвета.

Девојчицу поче обузимати неодољив сан.

Сврте с пута и седне под једно дрво. Капци јој се сами затвараху. У једном тренутку учини јој се да по снежној белини мама иде к њој с гробланске стране. Нико није ишао. Дете је ипак било уверено да неко мора доћи.

Ко?

— Анђео.

Та зар није стара Куликовица говорила да њу анђео чува. — Марисја га је познавала. У кући, у мајке је био један насликан с крином у руци и са крилима. Доћи ће сигурно. Капље са леденица чују се јаче. Можда то његова крила обарају капље.

Мир! Доиста неко иде. Снег, и ако је мек, шкрипи јасно, кораци се примичу и примичу се тихо али брзо. Дете радосно подиже сањиве трепавице....

Шта је то!!

Некака сива троугласта глава, с усправљеним ушима, гледа пажљиво дете.... страшна, гнусна....

С иољског превода

Лазар Р Кнежевић.

ТАМАРА

(М. Ј. ЉЕРМОНТОВ)

Дарјалском дубоклапцу,
Где кроз маглу Терек бије,
Црна као стење под њом
Старинска се кула вије.

Царице је, зле Тамаре,
Ова кула вита, тесна.
Тамара је анђ'о лепи
Ал' ко демон зла и бесна.

А кроз маглу полуноћну
Сија оган — пурпур сами;
Он путнику поглед скреће
И на ноћни одмор мами.

И Тамарин глас се чује,
Глас пун жеље и пун страсти;
Свемоћна је чар у њему,
Непојамне пун је власти.

На глас мамни к њојзи хита
Кунац, ратник, пастир дерни....
Пред њиме се врата шире
И прима га евнух верни.

А на одру чудно меком,
Пуна злата и рубина,
Она чека.... Пред њом кини
Два пехара пуна вина.

И слићу се топле руке,
На уснама усне горе;
Чудновати, дивљи звуци
Целу ноћ се туна оре.

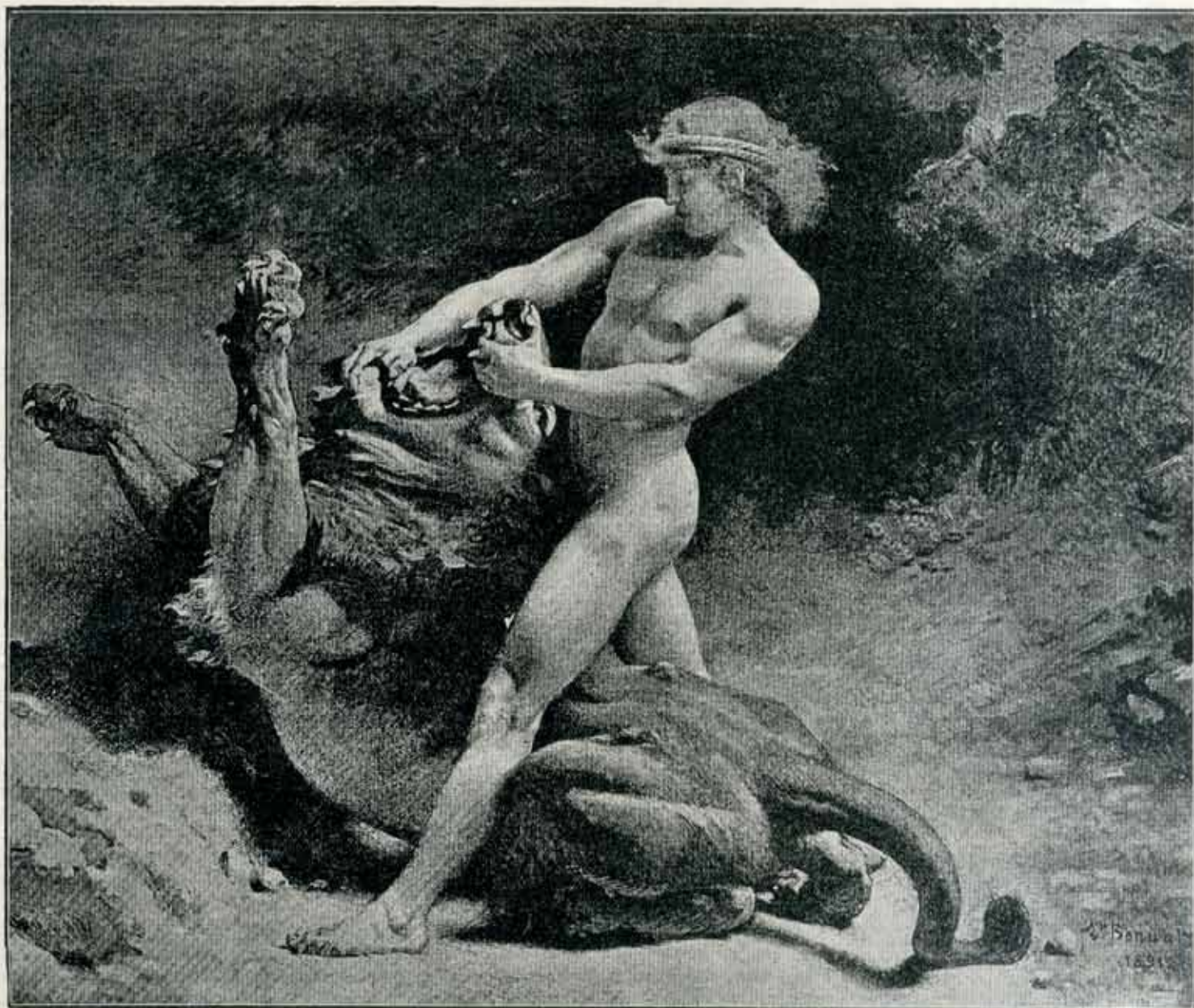
Ко стотина да је дошла
Младих људи, лепих сваша
На сватовску игру ноћну
Ил' подунје богаташа.

Али тек што светлост јутра
По горама зраком сине,
У кули је мир и тама —
У тренутку пир умине.

Само Терек Дарјал дере
И с грмљавом кроз криш рије;
Вал на вал се с пеном пење,
Вал се с валом брзо вије.

И у плачу мртво тело
Ужурбани носе даље....
А са окна бела слика
Последње му „Збогом“ шаље.

Опрашта се пуно нежно,
А глас јој је сладост права,
Ко да уехит за нов суерет
И дубљење изражава. Р.

Самсонова младост, слика Л. Бона.

Штутгарт, децембра 1898.

(Герхард Хауптман: „Führmann Henschel“. — Г. Жарко Савић). — Баш некако у оно време кад је Хауптманов комад „Хансела“ на београдској позорници пропао и када је исти комад — кога је узгред буди речено Ђорђе Брандес назвао „бисером новије немачке поезије“ — од једног озбиљног критичара београдског оглашен за комад глуп и без икакве садржине, баш у то време поздравила је немачка позоришна и читалачка публика са највећим одушевљењем, а немачка критика са јединогласним признањем, најновије позоришно дело Г. Хауптмана: „Кириција Хеншел“. Већ сам наслов дела казује нам да је материјал прилиан из свакодневног живота. И донеста јунак ове драме прост је кириција који је узгред и крчмар у једном месту у Шлезиви. Хеншелова жена, са којом је дуго година мирно живео и радио, разболи се. На смртној постели мора Хеншел да јој обећа да после њене смрти неће узети службу Хану за жену; Хеншел обећа. Али пошто му је немогуће кирицијати и крчму држати без жене, и пошто се Хана показала вредна и добра — по његову мишљењу — то се реши да је узме за жену у пркос дате речи и у пркос томе што је Хана као девојка била мари. Одмах после венчања Хана се показује у правој боји: лепа, даундрљива. Хеншел да би је обрадовао, доводи њено ванбрачно дете у кућу да га усвоји, али она неће да зна за њега. Најзад, у одсуству Хеншела, Хана се упушта у интимне односе са лудакстим крчмарским момком. Хеншелу ово достављају гости и он, сативши се своје задане а неодржане речи, сматра целу своју несрећу за казну божију и убија се. — Као што се види: нешто свакидашње; нешто што се догађа на сваком кораку у животу, како варошком тако и сеоском. Из овог материјала израдити дело какво је „Кириција Хеншел“, у стању је само Г. Хауптман. Ретке, веома ретке су драме у којима су личности тако верно, тако прецизно и до најмање детаљности потпуно израђене. Хеншел, Хана, Хеншелова жена јединствене су слике у модерној драми. Једном речи: овде је Хауптману, као мало коме до данас, пошло за руком да нам изведе пред очи оно чему данашња модерна реалистичка драма тежи, т. ј.: да нам један догађај тако изведе пред очи да овај сам за себе говори, да све у делу уметника буде тако удешено и наменшено да се рука и мисао творца — уметника нигде не примећују; једном речи: да све буде толико блиско природи у колико је то у опште могуће. То је идеја коју је још стари Сервантес кроз уста свога Дон Кизкота овако формуловао: „Уметност сама за се не стоји више од природе, она ову само доуриђује тако да тек онај, који уметност и природу, и природу и уметност у једно својој постаје савршеним песником“.

У „Хансели“ и у „Потонулом звону“ показао се Хауптман као лиричар ванредног дара, само је та лирика често пута — рекао бих — поцепана, испретрзана, помешано бисерје са копчањим дугмадма. У „Кириција Хеншел“ нема лирике, али се Хауптман овде показао као психолог коме у новој немачкој литератури тешко да има парњака. —

Једва једном нешто што се директно и нас Срба тиче. 16. децембра (по новом) гостовао је на овд. дворској позорници наш сународник и познати уметник госп. Жарко Савић члан опере Фрајбуршког позоришта, у улози Плонплона у Флотовљевој опери „Марта“, а 26 истог месеца у улози Каспара у Веберовој опери „Фрајшиц“. Господин Савић који је певао за ангажман постигао је оба вечера врло леп успех. О његову гласу и певању мислим да је излишно говорити, јер је госп. Савић бе-

оградској публици, која је имала више пута прилике слушати га, врло добро познат. Мање познат биће госп. Савић београдској публици као глумац. Оперски певачи који су у исто време и добри глумци врло су ретки у опште, а за штутгартску оперу може се готово рећи да их и нема. Госп. Савић зацело је добар глумац, јер се одмах види да није пролазио кроз разне конзерваторијуме. Тиме хоћу да кажем да је његово држање на позорници при певању просто и природно, а не афектирано као што је то случај код огромне већине оперских певача, а и код многих глумаца — питомца конзерваторијума, и то у толикој мери да је сада већ покојни Митервурцер, запитан за његово мишљење о уливу тих конзерваторијума — или како их називају: фабрика вештака — рекао: „Конзерваторско је образовање лепа етикета на празној боци“.

Госп. Савић није до сада подлегао овој општој болести — афектирању: а то је по мом мишљењу нешто што иде у прилог његовој уметности, јер ништа тако није одвратно посетиоцу позоришта као претераност у игри глумца или певача; претераност која врло често прелази у карикатуру. Далеко сам од тврђења да је госп. Савић, „савршен“ и „ванредан“ глумац, али је певач чије држање на позорници при певању не приморава слушаоца да отклања очи са позорнице да би тако сачувао утисак што га певачев глас на њ чини. — Господ. Савић ангажован је за Штутгартску дворску оперу од године 1900. До тог времена остаће као члан на Фрајбуршкој опери, а ако му буде могуће пропутоваће идућег лета Балкан т. ј. даваће концерте у Софији, Солуну, Цариграду и др. местима.

Ми Срби можемо се овом ангажману радовати прво с тога што је тиме госп. Савић, поред добивене титуле „дворски оперски певач“, ступио у редове уметника чија је будућност осигурана пензијом; а друго с тога, што се и из тога да видети да кривица, што у Београду нема опере, не лежи у оскудици талената.

Ј. Адамовић.

— Угољеница (сликао г. Ђ. Крстић). — Последњи чин једне читаве трагедије! — Херцеговачки устанак био је у јеку. Љубав за оне кршеве, за оно свето и крваво тле многе је одвела у љути бој. Па и он, верни војно и отац нејакога чедо, одазвао се дужности и својега срца и своје памети. — Његова глава није била довољна казна, требало је и породицу уништити. Дом је претворен у згариште, јер му љубу и чедо не нађоше. А да су пошли само обалом бучне реке, напли би и матер и чедо... Ето, тај моменат представља ова г. Крстићева слика која му је и донела диплому академскога сликара.

Ванредно слагање боја са претежно хладним тоновима веома помаже целокупном утиску ове јединствене слике, која је сада у нашем музеју. —

— Вече у Грушкој Луци (сликао г. Марко Мурат). Дневни жагор већ се утишао. Домови су осветљени и окна им одблескују у тихом Јадрану чију површину ни поветарац не ремети. Према јасном плаветнилу дубровачкога неба издвајају се са брежуљка контуре витих чемпреса, а у благом сутону назире се разређени домови и „алоје“ грушке. Мир. С часа на час само чују се рибарски узвици и одмерени ударци барчиних весала који ће се за мало изгубити у блискоме пристаништу. За дневном топлом наступило је благо и свеже вече. — Млада Дубровчанка изашла је на веранду својега дома да се надише свежине, да се и опет нагледа лепоте и да сањари. Можда се мислима пренела у цветно и велико

доба Дубровачке Републике, када су силни од силнијих тражили њено пријатељство и посредовање. А можда у њеним сањаријама има и себичности: можда покушава да загледа у своју будућност која јој, нема сумње, излази пред очи у најружичастијим бојама.... Али ко ће знати њезине снове? То нам сликар не каже, али нас његов уметнички производ нагони да мислимо о томе, и да тако допуњујемо слику, а тиме је и постигао свој циљ.

— *Слепи гуслар* (сликао г. Р. Вукановић), *Усмена народна књижевност* развија се и цвета док се не појави *писмена*. Чим ова почне да се јавља и да напредује, чим захвати и народне кругове, усмена књижевност опада, вене и крхљави. Па тако је и са гуслама, тим верним пратиоцем народних јуначких песама. Њихово место заузела је *књига*, а гуслара је заменио писмени човек. Некадашња изрека: „Где се гусле у кући не чују, ту је мртва и кућа и люди“, данас нема оправдања. Данас би се могла изменити у изреку: „Где се књига у кући не чита, ту је мртва и кућа и люди“.

Гусле су се до данас сачувале још само у по неким српским крајевима, али народно поштовање према њима и њихову значају сачувано је свуда у Српству.

Данас се гусле још најобичније виђају по нашарима, и то већином у слепца који од њих и живе.

Слика г. Вукановића верни је снимак таквога гуслара. После неколиких сликарских скица, ово је до сада једина слика која представља изумирање српских гуслара. Рађена је са пуно љубави и разумевања, па је за то и откупљена за наш музеј.

— *Аморети* (сликао г. Урош Предић). — Долиј још воде на овај камен љутац, нека је стрела што оптрија!

Журно се предали послу који већ има свој одређени циљ; а велзевулски осмех игра им на уснама, јер се у напред радују ономе чуду што ће снаћи срце младачку.

Посао тек што није готов!

Пази се, младости, јер ако те ови несташци можда још нису нашли, нећеш им ни умаћи! —

Потпуно уметничко цртање, ведар и јасан колорит везују гледачку пажњу за ову г. Предићеву слику која је сада властитост нашега музеја. —

— *Самсонова младост*. *Леон Бона*, француски сликар, од чијих слика доносимо једну у овом броју, родио се 20. јуна 1833. год. у Бајони. Био је ученик Мадрацоса у Мадриду, а 1854. Коњиста у Паризу. Чувен је нарочито као портретиста и историјски сликар. Међу његовим сликама нарочито се издвајају: *Адам и Ева крај мртвог Авела* (1860): у музеуму у Лиљу; *Мучење св. Антонија*; *Ангелина са слепим Едмундом* (1865), *Вазнесење богородичино* (1869). Од 1875 год. одао се нарочито портретима, и стекао је великога гласа са своје оштре карактеристике и јасности боје. Тако и. пр. мајсторска су му дела: портрети *Гресија*, *Виктора Иа* и *Тијера*. Међу новијим му сликама истакле су се са јаког реализма: *Распеће Христово*, које се налази у једној сали министарства правде у Паризу (1874), и његов *Хијоб*, *Идила*, (1889), *Разбијени бокал* (1890). Одличан је колориста; с нарочитом симпатијом представља народни талијански живот (*Scherzo*, *Tenerezza*, *Non piangere*).

Слика, коју му данас доносимо, представља младог Самсона, како окушава своју снагу, борећи се са лавом, коме, пошто га је савладао, снажним мишићима својим разглобљава чељусти. Гледајући ту слику чини вам се, да ни народна машта, која је том библијском Херкулу дала толико снаге да је чак и храмове обарао, није ту снагу представила са више израза и силе, но што је ова слика. Лице је у Самсона мирно, али по енергичном покрету и затегнутим мускулима, на први се поглед види, да то за њега није неразмерна борба, но да јој је

дорастао. Слика је дакле од несумњивог ефекта, и ма да представља маштину творевину, изгледа вам да је узета из стварног живота.

Л.

НАУКА

Нова Теслина проналазак: чишћење коже електрицитетом. Наш слављени Тесла изишао је пред свет са новим проналаском. То је апарат за учестано прекидање електричне струје. У њему је направа која фантастичном брзином прекида и обнавља електричну струју; таквих прекида може бити 300 па и 400 тисућа у једној секунди! Утицај тако често прекидане струје веома се разликује од утицаја сталне, непромењене струје. Тесла је употребљавао за своје опите струју од два милиона волти. Таква струја могла би у тренутку убити масу људи, кад би била стална; а испрекидана не показује никаквога осетног утицаја. Испрекиданом струјом човек се пренуни електрицитетом; из њега на све стране лете електричне искре; а додирујући га, полећу из њега електрични траци од по неколико метара дужине, који су без икакве опасности, и ако су скончани са неугодним осећањем. — Теслина апарат веома је просто удешен. То је метални табурет који је изолован, како то електротехничари кажу, т. ј. који не пропушта струју у земљу. Електризовани субјекат налази се на томе табурету, држећи проводнике електричне машине у којој се производи испрекидана електрична струја.

Овим својим апаратом Тесла изводи само физичке опите, јер, како сам вели: није лекар да покушава и физиолошке. — А баш физиолошке појаве, изазване испрекиданом струјом, и јесу од нарочита интереса, јер ова врста струје има необичну особину: *она чисти боље од сваког сапуна!*

Једном Тесла, бавећи се око својих апарата, пусти веома снажну испрекидану струју кроз медну лопту која је била превучена јаким слојем црне боје. Тек што струја прође кроз лопту, а са ње се подиже читав облак црнога праха. Задржавши струју погледа лопту, чија је површина сад постала са свим чиста и сјајна! Место медне лопте сад Тесла постави човека, на ком је електрицитет одмах учинио своје: *организам је био тако очишћен, да ни најискуснији бањар не би могао боље.* Испрекидана струја очистила је кожу и од најмање нечистоте, и уклонила са ње и оне оку невидљиве делиће. Тесла је цртао писаљком по субјектовој кожи, али после испрекидане струје није од цртежа остајало ни трага, па чак ни онога који би се микроскопом могао опазити. Није потребно ни говорити о практичној употреби овога апарата, којим ће се и. пр. микроби са коже у тренутку уклањати. Осим свакогврсног чишћења, овај апарат има још једну особину: он оснавава изнурене; а температура туберкулезних болесника долази до нормалности под његовим утицајем.

Теслина слава — српска дика!

КЊИЖЕВНОСТ

Хенрик Сјенкјевич. Доносећи у овом броју Сјенкјевичеву слицицу „Анђео“, мислимо да није излишно додати, у неколико потеза, и преглед његова живота и рада. Он је потомак литавске породице настањене у краљевини пољској (отуда му и псевдоним Љитвоо); а родио се у Вољи Окреској, близу Лукова, 1846. године. У Варшави је походио реалну гимназију, затим универзитет где се бавио философским наукама.

Књижевну каријеру почео је као сарадник перио-

личних часописа, пишући новеле, скице и чланке из друштвеног живота.

Године 1876. пропутова Немачку, Италију, Француску, а нарочито Америку, где се бавио две године.

Непосредни плод тога путовања била су *Писма* из Рима и Париза, а затим из Америке која су штампана у „Газети Пољској“. Та му писма донеше име знаменитог писца. — После тога још је неколико пута ишло на пут и походио Грчку, Цариград, Палестину и источни део Африке (*Писма из Африке*).

Стадно живи у Варшави а дети проводи у купатилима, најчешће у Закопану у Татрама. — Од 1893. год. је члан Академије Уметности.

Већ прве му приповетке и новеле (*Стари слуга*, *Хаџа*, *Орсо*, *Преко степа*) задивиле маштом, живошћу карактеристике и поетским осећањем, ма да им се разложно пребацивало да су писане у мало болесном, нервозном и песимистичном расположењу. У неким се дотичао друштвених и домаћих питања, не штедећи оштре критике и по некад горке проијде. Положај сеоског стадежа, његова напуштеност, занемареност и његово необразовање јесте предмет његових неколиких можда најлепших новела (*Цртице угљеном*, *Јанко свирач*, *За крухом*, *Бартек победилац*).

На једанпут се млади писац баци на друго поље, и у великом историском роману *Огњем и мачем* указа се као тако необичан дар, да томе роману само стихови недостају да да буде прави јуначки спев. Одмах за њим изађоше (као наставак у неку руку) два друга романа: *Петар* и *Господин Володимијевски*.

Затим, са необичном живошћу и гипкошћу талента, што задиви цео свет, поново промени предмет и жанр. У роману *Без домаћа* даде дубоку студију модерног човека који, једно под утицајем данашње философије и књи-

жевности, а друго услед претеране осетљивости и осећаја за лепоту, без занимања, без дужности и обавеза долази до расула свог моралног бића, човека коме се савест затупила, воља ослабила, који у опште нема никаквих уверења, никаквих циљева.

Као што је *Роиство код Татара* било припрема и проба за велике историске романе из XVII века, тако је историска слика из времена Христовог „Хајд’мо за њим“ претходила претпоследњем делу Сјенкјевича, роману (у три свеске) *Quo Vadis? (Куда ћеш?)* чији је предмет Нероново гоњење Хришћана и победа Хришћанства над многобожачким светом.

Последње његово дело, *Крсташи*, изашло је прошле године у „*Тисодрнику илустрованом*“ и преведено је у исто време на руски језик.

Сјенкјевич је не само знаменити писац романа, него је уопште велики, узорни писац, зналац језика и стилиста коме данас у Пољској равна нема, а мало ће их бити и у свету.

Као свима новим а знаменитим појавама у књижевности, тако је и Сјенкјевичу подражавано и подражава се, и његов је утицај веома осетан у начину писања, у стилу, и у самој композицији.

Ми имамо у преводу само омање приповетке и новеле: *Стари слуга*, *Хаџа*, *Орсо*, *Цртице угљеном*, *Јанко свирач*, *За крухом* и *Из дневника познаничког учитеља*.

Колико је то омиљен писац нека послужи поред осталог и то, што је његов роман *Quo vadis?* преведен на енглески и за неколико недеља продато је 800.000 примерака само у Америци.

УМЕТНОСТ

Гордана, ускокова љуба, глума у четири чина. Написао Лаза Костић. — У Народној Позоришту 5. децембра 1898. г. 1)

Ја не знам над чијом су главом у последње време више и једнодушније изломљена копља критичара, и ко од нас још није осетио „право“ и дужност, да се баци каменом за Лазом Костићем....

Гордана је очекивана радознало.

И ако је она сама за ширу публику била потпуно нова, њена трагична историја била је доиста позната. Непрећна судбина њена да чак код критичара матичиних пронадице, њене литералне авантуре у страном преводу и њена изненадна појава после скоро десетогодишњег ћутања, дали су данас томе очекивању нечега чудног и занимљивог.²⁾

Ретке су бурне и авантурске литерарне судбине какву је преживео Лаза Костић. Размажен, уљужкиван славом, он је брзо, раскошно и као у сну проживео своје цветне дане; то је било тако рано, тако давно, да се Лаза Костић данас једва сећа својих шекспирских амбиција: хладна јесен наступила је врло рано и врло оштро, и с њеним блеђим данима нашао се Лаза Костић одједном напуштен од свију: пријатеља, критике, позоришта, Матице, публике. У ствари, сам је Костић осетио велики део те истине, разумео је судбину и испио је ту чашу доста хладно и мирно.

Има их који у то време не умеју или неће да осете скромни остатак својих амбиција. Својим натегнутим стиховима, надутим аутобиографијама или водљивим путо-

¹⁾ Штампан: као рукопис у 100 књига, на Цетињу, 1890.

²⁾ Летонис М. С. IV. књ. 1889. Оцењивачи Милан Савић и Јован Грчић —

Gordane, comédie en quatre actes de M. Lazo Kostitch, traduite du manuscrit serbe et adaptée à la scène française par M. Charles Piguët (Corbeil, imprimerie Jean Crété.) Résepat Jules Le maître-a у „Journal des Débats“ од 27. (8. јуна) маја, 1891.

писима, из којих стрче још само оголеде антикварске амбиције, задувано јуре они за колима која више никад стићи неће, у место да су на својима, која још каскају лагано али сигурно.

Писац *Гордана* данас није међу таквима.

Гордана је плод мирне, сталожене јесени пуног, раскошног живота. Она је доброћудна, каткад безбрижно ћеретање проживелог старог војника. Његове су бајке примамљиве, миле, јер су његове амбиције скромне и сићушне. Она је тиха комедија ћеретања, ако хоћете и драма . . . доброћудна. Наивна, тупа шала; лак, благ подсмех; каткад мирна, ведре збиља; неколико озбиљних момената, можда трагичних, али без једног вриска, без јатагана, без крви . . .

Гордана је песма, можда последња песма Костићева. Ви нисте чули тихи, промукли глас старог певача. Он пева себи, при чаши својој; његови дани су прошли; ако имате ува, ако имате срца за песму, ви ћете прићи његову столу . . .

Гордана, кћи старог гусара, љуба је ускок-Вукосава. Размажена у богата оца она је чудне, слободне главе и воли веома, воли себично свога војна. Вукосав је ускок, јунак, мало и поносит према слабом љубавном осећању, али и он воли од срца своју љубу. Михат-бембер, побратим Горданин, волео је такође своју посестриму и прерушен као четник Вукосављев, жељан освете, завидно мотри на изгубљену драгану и срећног супарника. И кад је једном Вукосав пред Михатом увредио своју љубу, одгурну је ногом од једног озбиљног мушког разговора. Михат и сам уверен, не могаде да отрпи и намисли освету. Издајом његовом допаде Вукосав тамнице Алилбега Боичића. (II) Али кад Михат виде како *Гордана* очајно дудује за драганом, он се застиде пред тим великим осећањем, покаја се и поможе избављење ускоково. *Гордана* умирена и срећна, јер ће она, женска глава, избавити свога драгана, постидети јунаштво му и четника и „макнути му из коријена онај сувишак мушке дивине и да се освети, да — да — да се освети за ону ногу.“ (III) Преобучена као паша са („змијоглавим“) ускоцима долази она двору Алилбегову. Михат је већ преплашио празноверног Турчина „везиром змијоглавих“. *Гордана*, преобучен везир, задобија силно благо и избавља Вукосава. Ту пред бегом бије она лако буздованом свога драгана; искушење за њој учињени грех. (IV) По том оду и после малих још искушања покаже се *Гордана* својим сужњацима.

Гордана је, рекосмо, комедија. Она је врло сировог градива и опет нежна комедија, нежна — јер у овом тренутку не видимо друге речи за ону фини нијансу збиље и комичнога што је она црта. Она је сувише оригинална и *мало* комедија, јер је комедија до краја. То је зангван сакривен осмех на уснама, подсмех збиљи или ономе што *изгледа* збиља у животу. Она је шала, благ подсмех самоме себи, јунаштву, поносу, љубави, страсти, позоришту, нама; али је та шала доброћудна и тај подсмех не вређа.

Већ прве сцене дају карактер комаду. Монолог Михата-бембера („Михате, Михате! Луда главо, сметена памети! Михате“ . . . и т. д.) или она лена, једна од најлепших и најкарактеристичнијих у комаду: разговор и доскакивање Которанина и Дубровчанина (Јето Задранин и Иван Маргетић): свеже народно оштроумље, леп звучни језик, досетке каткад и фриволне, али увек лаке и природне.

Ето већ и Ахилове пете Костићеве: *интригант, побратим Горданин*. Овде је наперено још највише и најправеднијих замерака. Народна песма¹⁾ коју је Костић

за основу узео, разуме се, те компликованости нема, исто као што нема разлога да се и овде унесе. Она је оно што чини највише чудног и непаметног у овом комаду. Али је и та интрига слаба, случајна и не сувише намерна. По фаталној традицији и овде се интригант Костићев мора прерушити у гусара.

Ја се не заустављам на оном одиста слободном подсмеху и у онако *отвореном* облику доста ненавикнуте шале кад *Гордана* бије свога драгана, јер доста их је срећних, који ће већ добацити Костићу и ту кокетерију са женама и њен незгодан морал . . . Свакако она је у врло слободној, нешто чудној и дивљој шали.

Али ми заборављамо да смо у III. чину. У њему може бити свега, само не досадног и непријатног. III чин *цео* је бајка, бајка чаробна, детињска, наивна.

Замамљиво, наивно ћеретање бајке, лак подсмех, ведре шала, симпатична количина лица. Бег је простак, глупак, али шала, и шеге с њиме није ни онтра ни идиотска. И он сам на крају изгубио се у овој шареној гомили добричина, и ви му се неосетно, и сами не знате зашто, доброћудно смејете, симпатишете.

Сад да видимо *Гордану* у народном позоришту.

Прво с глумцима.

Нећемо да кажемо да улога није за Г-цу Нигринову, нити видимо у овај мах какав срећнији избор, али морамо да признамо да су и Г-ца Нигринова и *Гордана* много лепше по што смо их те вечери видели. Поред борбе с дијалектом и акцентом, Г-ца Нигринова подлегла је искушењу трагичарске махитости Костићеве, на је тај карактер дала и оним моментима код којих није смело бити двоумљења.

Онај дубоки бол, крхање, вршак; или да поменемо само ону сићушну али карактеристичну сцену.

(мужу) — „Немој, пусти их да се бију! —

Елате господо, елате јунаци!“

На место слободног, размаженог, мало дреког каприса; финог, лаког подсмеха: *Гордана* је овде изашла у озбиљној, претенциозној позитури охоло Амазонке.

Иста је замерка и г. Љ. Станојевићу. Ускок-Вукосав је добар јунак, честит човек, али никада херој. И писац, бар код Вукосава, није никад то заборавио.

Пред пашом (преобученом *Горданом*) вређан, кићен он непрестано чува своју мирну, доброћудну нијансу.

И остали су се трудили доста, само их је највише страдало у лепом говору јужног дијалекта. Г. Д. Петровић играо је слабије, али је ту био још најприличнији.

Костим нам се није свидео; било је нечег сувишног у њему. Кад се већ, на несрећу, мора говорити о „тумачењима“, изгледа нам да ни она нису помогла правилном или бар *нашем* тумачењу комада.

Оставили смо да на крају речемо најправеднију и најискренију хвалу, на крају, јер је у њој оно што је после свега још неокрњено у утиску, и што је те хвале, *без сумње*, заслужно.

Гордана је врло оригинална. Она се неће често јављати у репертоару, ми то нећемо, нити жалимо; она нас на то није ни обвезала. И њеној праведној судбини врло је скромна будућност, врло, врло скромна, чак можда и међу скромним делима Костићевим; два крајња интереса: здрава, невина забава узане, потпуно наивне публике, и овда онда тихо ћеретање, разговор неколиких литерарних гурмана. Али је у њој поезија коју нико неће порећи, и снага коју никад неће, бар на *српској* позорници изгубити: поезија њеног прекрасног језика.²⁾ Осим неколико

¹⁾ Вук. Нар. песме III. 337., *Љуба Хајдук-Вукосава*:

Подигне се туре од Удбине,
Од Удбине крваве крајине,
Младо туре Боичић Алиле, и т. д.

²⁾ *Гордана* је непреводљива, и није ни чудо што је поред иначе њезина локалног карактера протумачена доста чудновато у старој критици (н. Lemaitre-а). Она је разлог, поред оног што смо о њој већ рекли, и противу каквог напредног стављања њеног у стихови и музику, и ако је потпуно градиво за комичну оперу. —

каламбура (Видоје, очни вид, видео; сутуран, утуран) и неколико већих слобода у речнику, она је писана лепим српским језиком, свом свежином мелодичког јужног нагласка, једрином, пуним животом његовим, што би свакако требало чешће чути на српској позорници.

m.

РАЗНО

— „Савез Добротворних Задруга Срипкиња“, 20. новембра прошле године била је у Новом Саду скупштина „Добротворних Задруга Срипкиња“ ради оснивања „Задружног Савеза“. На скупштини је било заступљено 17 Добротворних Задруга, које су у начелу примиле оснивање Савеза, и које су утврдиле, да се због Савезних Правила сазове за овогодишњи Ускре нова скупштина у Сремским Карловцима.

*

— „Српска Православна Женска Задруга Св. мајка Ангелина“. Крајем прошле 1898. год. основале су Срипкиње у Будимпешти Задругу под горњим називом. Задруга је циљ: да се подигне васпиталиште за више опште образовање српских православних девојака; а за стручно образовање да их издржавају у будимпештанским стручним средњим и вишим школама. — Ову је Задругу основало око 150 Срипкиња из Будимпеште и са стране.

*

— Св. Мохор. Словеначко друштво Св. Мохора дало је својим члановима прошле године 6 књига одабране садржине. — Друштво је имало 77,131 члана; више за 5591 од претпрошле године. Прихода је било 91,256 форината и 64 крајцаре; трошкова исто толико. Главница је друштвена 30,816 форината и 72 крајцаре.

*

— „Slovanska knjižnica“, коју издаје Габриел у Горици, донела је у 77.—8. свесци *Берачицу*, приповетку из Босне. Руски написао *Винко Зорић*, а превео *Подравски*. Стр. 202. Цена 36 крајцара.

*

— *Květy*, чешки журнал, доноси у свом претпоследњем броју из пера српскога пријатеља г. *Ј. Холчека* *Путничке утиске из Босне и Херцеговине*. — Немачки журнал „Das litterarische Echo“ није задовољан овим г. Холчевим радом; мисли, да му местимиче недостаје објективности. За доказ наводи ово место: „Српски? ушта гостионичар: Не знам тај језик. Ако не желите немачки, можемо говорити *Хрватски* или *Чески*, али српски не знам! А све је ово казао Српски.“ Али кад се зна, наставља „D. I. Echo“: да је српски и хрватски једно и исто, може се гостионичареву говору само смејати. — Да између српског и хрватског језика донекда нема никакве *научно* разлике, познато је сваком; али како их разликују у *политици*, изгледа да још само „Das litterar. Echo“ не зна.

*

— *Нов хрватски часопис*. Од 1. јануара (п. н.) почео је да излази „Весник краљ. хрв. слав. далм. архива“ за хрватску историју. У њему ће се штампати изворне расправе историјског, палеографског, генеалогског, хералдичког и епиграфичког садржаја, рецензије домаћих историјских дела и дела страних литература, у колико се односе на историју јужних Словена.

Часопис издаје управа земаљског архива, а уредник му је архивар Др. Иван пл. Војничкић.

*

Наш сарадник г. *Радоје Домановић* дао је у штампу низ својих приповедака, које ће излазити у појединим

свесцима од по неколико штампаних табака. У првом свеску (6 штамп. табака) биће приповетка *На млађима свет остаје*. Претплата је цена 0-60 дин. Новац треба слати или писцу у Београд (Ломина улица) или штампарији и издавачкој књижари Михаила Костића у Пожаревац.

БИБЛИОГРАФИЈА

ЛИСТОВИ

1. *Невен*. Бр. 9. — Чика Змајовић лист. Год. 1898.—9. Загреб. Издање српске штампарije.

2. *Vienac zabavi i pouci*. Бр. 1. Год. XXX. Уређује *Бартоломеј* Властичић и тисак Дионичке Тискарне. Загреб 1899.

3. *Slovenské Pohľady*. Časopis zábavno-poučný. Redaktor Jozef Škultéty. Ročník XVIII; sošit 12. V Turčianskom Sv. Martine. 1898.

4. *Prosvjeta*. Лист за забаву, знаност и умјетност. Бр. 1. Год. VII. Уређује Др. Велимир Дежелић. Тисак и наклада Антуна Шолца. Загреб 1899.

5. *Zlatá Praha*. Obrazový časopis pro zábavu a poučení. Číslo 1; ročník XVII. Redaktor Jaroslav Kvapil. V Praze 1899.

6. *Ратник*. Лист за војно науку, новости и књижевност. Година двадесета. Књига XLII, свеска III. Новембар (са пет прилога). Издаје Војно Министарство. Одговорни уредник Ђенералштабни мајор *Милош Васић*. У Београду. Штамп. Краљ. Срп. Војног Министарства 1898. год.

7. *Зорица*. Децје новине. Год. II. број 3. Уредник *Мих. Јовић*. Штамп. државна штампарija краљевине Србије. Београд 1898.

8. *Дело*. Лист за науку, књижевност и друштвени живот. Децембар. Година пета. — Уредник Др. Драг. М. Павловић. Београд. Парна Радикална Штампарија 1898. —

9. *Бранково Коло* за забаву, поуку и књижевност. Год. V. бр. 1. Властник и уредник *Паја Марковић* Адамов. Српска Манастир. Штампарија у Ср. Карловцима. 1899.

10. *Учитељ*. Педагошко књижевни лист. Орган учитељског удружења. Година XVIII. свеска за новембар. Властник и издавач Учитељско Удружење. Уредник *Дим. Ј. Соколовић*, учитељ у Београду. — Београд, штампано у Држ. Штамп. Краљ. Србије 1898. —

11. *Slovanski svet*. Letnik XI, šte. 24. Izdatelj lastnik in odgovorni urednik Fran Podgoršek. Na Dunaju, 1898. —

12. *Босанска Вила*. Лист за забаву, поуку и књижевност. Год. XIII. број 22. — Властник и уредник *Никола Башкировић*. Сарајево, 1898.

13. *Службени војни лист*. Орган и издање војног министарства. Уредник: Ђенералштабни пуковник *Вукман Драчић*. — Бр. 53 год. XVIII. Штамп. Краљ. Срп. Војн. Министарства.

14. *Караџић*. Лист за српски народни живот, обичаје и предање. Година прва, број 1. — Издаје и уређује *Тих. Р. Ђорђевић* проф. азбке, учит. школе. — Алексинац. Штампарија Мате Јовановића, Београд 1899.

КНИГЕ

1. *Веселе вечери*. Библиотека. Св. I. Садржај: *Редов Стеван*, *Нокни напад*, *Воја*, *Бриљант*. — Уређује одбор. Београд. Штампарија Свет. Николића. 1898. год. 16°, стр. 33. — Цена 0-30 дин.

2. *Божићна печеница*. Приповетка од Стевана Срећца. Београд. Парна Радикална Штампарија. 1898. Издање 6. ур. Глашеника за науку и забаву. 16°, стр. 71. — Цена 60 п. дин.

3. *Пон Ђира и пон Сира*. Приповетка од Стевана Срећца. Сремски Карловци. Српска манастирска штампарija, 1898. — Издање Бранкова Коло. — (Отштампано из Бранкова Коло). — 8°, стр. 42.

4. *Милићев гроб*, слика из сеоског живота. Написао *Мих. Срећковић*. Штамп. и издање Павловића и Стојановића (Дубровачка ул. бр. 9.), Београд, 1898. — 8°, стр. 94. Цена 80 пара дин.

5. *Споменак*. Књига за децу. Ката друга. Прибавио *Д. Лазаревић* и *Д. Ј. Соколовић*. Београд, 1898. Штамп. и књиговезница Павловића и Стојановића. 8°, 80 стр. Цена пола динара.

6. *Вода новог београдског водовода*. Мишљење које је поднео по налогу општине Др. *А. Гертнер*, ред. јавни професор на универзитету у Јени, директор Хагијенског Института. Превод с немачког. Београдска општина. — Београд, штамп. Д. Димитријевића, Иван Вегова ул. бр. 1. — 1898. — 8°, стр. 80. Цена?

„Нова Искра“ излази 1. и 16. у месецу — Цена: на год. 16, по год. 8, четврт год. 4 дин.; ван Србије год. 10 фор. или 20 дин. у злату. — Претплата и све што се тиче администрације шаље се, Парној Радик. Штампарији, Кнежев Споменик бр. 7.

Властник и уредник *Риста Одавић*.

Парна Радикална Штампарија кн. спом. бр. 35.